

DOMOVINA

in KMETSKE LIST

Verwaltung und Schriftleitung · Uprava in uredništvo: Puceljjeva 5 —
Tel. 31-22—31-26 — Erscheint wöchentlich · Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich · Naročnina letno Lit 24 — Einzelverkaufspreis
· Posamezna številka Cent. 80.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Vzhodna fronta se je po kratkem zatišju, v katerem sta se oba tabora pripravila za nove velike spopade, zopet razgibala. Sovjetske čete so pričele svoje napade v manjšem obsegu in že so tudi Nemci z rumunskimi in madžarskimi zavzemniki udarili s svoje strani in vrgli sovjetske napadalce na posameznih vdornih mestih nazaj. Istočasno so pa Angleži in Američani v preteklem tednu stopnjevali svoje letalske napade na Nemčijo in na dežele, ki so zasedene od nemške vojske. Število njihovih izgovorov je v preteklem tednu izredno visoko naraslo. Za primer naj navedemo, da je bilo samo preteklo soboto opoldne pri napadu na Berlin sestreljenih 129 ameriških letal, od tega 121 tako imenovanih letskih trdnjav. Na bojiščih pod Rimom se nadalje ni nobenih važnejših dogodkov. Nemško vojno poročilo je v terek takole opisalo stanje na bojiščih:

Führerjev glavni stan, 2. maja. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil objavlja:

Pred Sevastopoljem ter med Dnjestrovim izlivom in Karpati so se izjalovili krajevni boljševiški napadi. Jate bojnih letal so izvedle v nizkem pokru uspešne napade na sovjetska letališča na Krinu in v južnem odseku bojišča ter so na področju severozapadno od Jasija z dobrim uspehom napadla sovražnikova zbirališča oklopnikov in njegove čete.

Med Karpati in zgornjim Dnjestrom so nemške in madžarske čete s svojimi napadi osvojile novo ozemlje. Sovražnikove protinapade proti novo pridobljenim postojankam so zavrnilo.

Južnozapadno od Kovija so naše čete s sijajno podporo letalstva razbile močnejše sovjetske napade, ki so jih spremljali odlopniki in bojni letalci.

Oddelci nemških bojnih letal so ponoči z dobrim uspehom napadli sovražnikove oskrbovalne kolodvoze, zlasti šepetovko, in prevozne vlake.

Sovražnikovi krajevni napadi na obeh straneh Vitobeka niso imeli uspeha.

Na neftunskem predmostju in na italijanskem južnem bojišču smo zavrnilo sovražnikove krajevne sunki.

Sovražnikovi bombniki so včeraj opoldne vrgli bombe na Firence.

Na Balkanu se je kljub velikim vremenskim in ozemeljskim težavam uspešno nadaljeval boj proti komunističnim tolpom. Meseca aprila so izgubili tolovaji v hudih borbah nad 9000 padlih, 3700 ujetnikov ter mnogo orožja in municije.

Med napadi na nekatere kraje v zapadni Nemčiji in v zasedenih zapadnih ozemljih je izgubil sovražnik včeraj podnevi in ponoči 22 letal, med njimi 16 štirimotornih bombnikov.

V Washingtonu je umrl 23. aprila, zadet od kapi, ameriški mornariški minister Frank Knox. Star je bil 70 let. Bržkone bo njegov naslednik James Forrestal, ki je sedaj 48 let star in je bil že doslej zastopnik mornariškega ministra.

Francoski državni šef maršal Petain je pozval po radu ves francoski narod, naj se strnjeno pridruži francoski vladi. Mnogi Francozi so se dali mahnjekati od inozemske propagande in so začeli izvrševati zločina. Vsi oni Francozi, ki sodelujejo v spornih skupinah, ogražajo bodočnost Francije ter jo silijo v največjo nesrečo. Ko bo Evropa rešena boljševiške nevarnosti, bo prišla ura, ko bo zopet vstala Francija v polnem sijaju ter zavzela mesto, ki ji pripada. To mesto pa je odvisno od discipline, ki jo bo Francija pokazala v uri preizkušnje, in od reda, ki ga mora Francija držati v lastni hiši.

Ukrajinci, ki so se znova znašli pod boljševiško oblastjo, morajo prenašati silno divljenje boljševikov.

Slovenci in socializem

Letošnji prvi maj je pri nas minil dostojno, v vsakdanjem delu. To je bilo najlepše praznovanje, saj smo se zavedali, da je delo v trdi dobi tisto, kar poplemeni sleherni čes, ki je sicer v udobnejših razmerah namenjen počitku ali proslavi. Vsekakor pa je treba na letošnji prvi maj navezati nekatero misel, ki naj veljajo zlasti v preprosto našemu delovnemu človeku.

Že od časov tako imenovanega komunističnega manifesta, torej skoraj blizu 100 let, proglašajo gojitelji raznih marksističnih struj prvi maj za praznik delovnega ljudstva. Dobro se še spominjamo, kakšno vpitje so svoje čase prirejali v raznih mestih in po različnih delavskih krajih tudi pri nas, samo da so dali prvemu maju izrazit pečat razredne borbe. Prav ob takem načinu praznovanja pa se je pokazalo, da se prelepi pomladni praznik popolnoma odtuja v velikemu delu ljudskih slojev. Ali je bilo to pošteno? Ne! In sicer prav zato ne, ker Slovenci nismo nikakršna kasta kapitalizma, marveč en sam skromen delavski in kmečki narod. Od nekdanj bi se bilo torej spodobilo, da bi bili prvi maj praznovali v najlepši složnosti, v veselju nad pomladjo, ki vsako leto prekrasno okiti naše kraje in podžiga v nas najlepše nade in pričakovanja, da bomo s složnimi naporci, kakršnih zahteva od nas vseh trdo delo — naj že bo na kmečkem ali delavskem poprišču — žeeli tiste uspehe, ki jih po svoji poštenosti delavoljnosti skupno zaslužimo.

Kar je bilo zagrešeno v preteklosti, se bo dalo popraviti v bodočnosti. Velik zgled nam že polnih deset let daje Nemčija. Z nastopom narodno-socialističnega režima je bil v Nemčiji uveden nov red, ki daje delu najvišjo ceno in veljavo. Delo velja v Nemčiji za edino pravo narodno plemstvo. Kdor koli je zaposlen in vestno opravlja svoje nalogo, naj bo na katerem koli področju, vsakdo se vrednoti s svojimi sposobnostmi in temu primerno uživa čast, pravice in priznanja. Nova Nemčija je proglašila 1. maj za prvi narodni praznik vsega ustvarjalčega naroda. Njen zgled bo za bodočnost veljal v vsej Evropi, kjer se — četudi trudoma in z velikimi žrtvami, a vendar dosledno in postopno — uvaja novi red. Že davno spadajo stari kapitalistični nazori, marksistična strujanja in razredne borbe v roparstvo. Po preizkušnem načrtu, ki se je uveljavil v Nemčiji in dovedel nemški narod do popolne sloge in do tako krvavo preizkušene vzajemnosti, da se ji čudi hote ali ne hote ves svet, bodo v vsej Evropi izvedene korenite, globoke gospodarske in socialne reforme, ki bodo prav vsakemu delavoljnemu, poštenemu in požrtvovalnemu pripadniku evropske zajednice zagotovile kar najdostojnejši obstanek. Seveda reforme ne bodo posplošene za vse Evrope, marveč prilagodene potrebam posameznih narodov. Vprašali boste, kako bo pa pri nas Slovenih? Odgovor na

to je lahak. Saj ga je že naš prezident general Rupnik podal v svojem velikem programskem govoru letos dne 16. aprila.

Gospod prezident Rupnik je takrat opozoril na zgled nemškega naroda. Nemški narodni socializem resda ni nikakšno izvozno blago in ne sme in ne bo nobenemu narodu vsiljen. Vendar je zaradi svojih uspehov, zaradi splošnega reda in klene discipline nemškega naroda vsem drugim narodom kažipot, kaj lahko zdrav, pravilno voden narod doseže tudi v dobi židovskega zarotniškega besnenja, židovske lokavščine in prevare. Tudi mi Slovenci se torej moramo držati smeri, ki so jo sprejeli že mnogo večji narodi. Saj tudi mi hočemo dati našemu življenju in naši bodočnosti višjo vsebino. Z novimi ljudmi hočemo ustvariti novo bodočnost.

Z novimi Slovenci novo Slovensko je vzkliknil general Rupnik in zagotovil: »Po tej novi poti bomo šli odločno naprej! In to navzile vsem ovrnam, ki jih bomo pri tem morali odstraniti. Kljub vsem bolečinam in žrtvam, ki jih bomo še morali pretrpeti in doprinesli.« V tak namen je treba izvesti naslednje važne naloge: očistiti deželo komunizma, obenem pa slovenskemu kmetu in delavcu posvetiti vso skrb. Kmet nas hrani, kmet nas brani. Brez našega kmeta tudi nas ne bi bilo. V sedanjih vojni pa še celo zahtevajo hvaležnost, dolžnost in dolg vseh ostalih stanov, da kmetu z vsemi možnimi sredstvi pomagamo. Zakaj, če bo on vzdržal strašno preizkušnjo današnjega trdega časa, jo bomo prestali mi vsi.

In kako je z našim delavstvom? Odtegniti ga je treba varljivim zapeljevanjem židovskega marksizma in ga vključiti kot dragoceno sestavino v našo polno narodno skupnost. S pravim upoštevanjem socialne pravilnosti mora biti tudi pri nas uveden socialni mir. Premošeni morajo biti vsi prepadi, ki se zevajo med posameznimi stanov. Izginiti morajo vsa dosejanja nasprotstva.

Prav posebno pozornost je treba posvetiti naši mladini. Tudi pri nas naj se uvede delovna služba, ki bo dala naši mladini priložnost, da si bo v službi naroda pridobila ceno discipliniranih, marljivih in poštenih rojakov ter na žrtve pripravljenih pravih tovarišev. S tem bodo ustvarjeni tudi mostovi za zблиžanje in prijateljstvo med vsemi doslej ločenimi sloji in razredi. Le tako bomo ustvarili pravo resnično narodno skupnost. Za mladino, nosilko naše bodočnosti, je treba delati vestno in storiti vse, da jo bomo že v domači hiši napotili na pravo pot in tako postavili temelje, ki naj zagotovijo telesni in duševni vzpon naših bodočih rodov. Za to važno in obsežno delo je potrebno še nekaj časa. Naša javnost pa je lahko prepričana, da so načrti za bodoči socialni red tudi pri nas v skrbni pripravi. Ko pride prvi čas, bodo ne samo objavljeni, temveč tudi odločno in pošteno izvedeni.

ševikov. Pribežniki pripovedujejo: Vsakogar, ki je živel pod nemško upravo, označujejo za fašista in ga grozovito preganjajo. Celó tiste osebe, ki so se med nemško zasedbo izogibale vsakemu stiku z Nemci, vtikajo v kazenske bataljone, v oni smrtni kader, ki mora brez vojaške izobrazbe biti strelska zaščita glavnine sovjetskih čet. Boljševiki že dolgo čistijo vsi, ki so jih zopet zasedli. Može od 16. do 65. leta pošiljajo v prve bojne črte, žene pa na prisilno delo. Posebno strahovlodo so boljševiki uvedli v Odesi. Zlasti so se začeli znati nad Rumuni. Mnoge rumunske hiše so zažgali. Nekaterim Rumunom se je posrečilo drzen beg, druge pa so odgnali v notranjost Rusije. Kakšna je njihova usoda, si lahko mislimo.

V Londonu imajo ta teden veliko zasedanje. Pričela se je v ponedeljek imperialna konferenca.

Z vseh koncev sveta, koder ima britanski imperij svojo posest, so — največ z letali — prispeli v London predstavniki posameznih dominionov. Prisegli so s seboj kopice pritožb. Vse kaže, da bo letošnja imperialna konferenca v Londonu zelo burna in da bo pomenila nov udarec v vedno hujše razpoke britanskega imperija.

Vežna vrata stanovanjskih hiš morajo biti prvih 10 minut po alarmu, bodisi podnevi, bodisi ponoči, odprta. Nato se lahko zapro in zaklenejo.

DOMAČE NOVICE

* Slovesna proslava 1. maja v ljubljanski Operi. Višji skupinski vodja SS v Ljubljani g. general Rösener je povabil na letošnji praznik dela zastopnike nemške vojske in oblasti ter zastopnike slovenskih pokrajinskih ustanov in javnega življenja na slovesno proslavo v Operi. Gledališče so napolnili številni častniki in zastopniki nemških oboroženih sil. Med predstavniki so bili tudi prezident Rupnik, nemški generalni konzul dr. Müller, hrvatski konzul prof. Salih Baijić, poveljnik slovenskega domobranstva podpolkovnik Krenner in drugi. Oder je bil okrašen s cvetjem in nemškimi zastavami, v sredi pa je bil kip Adolfa Hitlerja. Po glasbenem sporedu in deklamacijah je višji vodja oddelkov SS Ploner orisal pomen nemškega delovnega praznika ter je zaključil s pozdravom Adolfu Hitlerju in Nemčiji. Nato so vsi zbrani stoje zapeli nemško himno.

* Za prvi maj dvojna mezdá. Vrhovni komisar na operacijskem področju Jadransko primorje je za 1. maj 1944 izdal naredbo, ki določa, da se vsem delavcem, ki so letos 1. maja delali, izplača za ta dan izvršene delovne ure od vodstva podjetja mezdá v dvojni višini. Višji znesek mezde je prost vseh davščin in odtegljajev. Ta naredba velja za zasebno gospodarstvo na operacijskem področju Jadransko primorje in za vse nemške državljanke, zaposlene pri oboroženih silah in organizaciji Todt. Prekrški te naredbe bodo kaznovani.

* Kdor koli se na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« nanovo naseli ali tudi le začasno nastani ali spremeni svoje sedanje bivališče ali je tudi le na oblaku pri sorodnikih ali znancih, mora to v 24 urah naznaniti priglaševalnemu uradu občine novega bivališča. Pri skupnem hišnem gospodarstvu veče prijavná dolžnost glavarja hišnega gospodarstva ali njegovega zakonitega zastopnika glede vseh pripadnikov tega gospodarstva. Vsak prijavni zavezanec, ki biva na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« in svojega bivanja pri pristojnem priglaševalnem uradu doslej še ni prijavil, mora opraviti to čim prej na predpisani tiskovini. Kršitve določb te naredbe se kaznujejo z denarjem do 20.000 lir in s kaznjivo na prostosti do 3 mesecev ali z eno izmed teh kazni. Poleg tega se lahko uredijo policijski prisilni ukrepi.

* Vsem, ki obiskujejo bolnike v splošni bolnišnici, velja naslednje opozorilo: Izven obiskovalnega časa, to je od pol 1. do 3. ure, ni vstopa v splošno bolnišnico za obiskovalce iz mesta Ljubljane. Izvzeti so sorodniki težko bolnih, ako pokažejo izjemno dovolilnico šefa dotičnega oddelka, nadalje zdravniki z zadevno izkaznico, kolikor vratarji niso osebno znani, ter osebe, ki dokažejo prihod z dežele ali uradno poslovanje. Bolnišnica ni javno zaklonišče, niti nima prostora za zaklanjanje obiskovalcev. Če jih zateče alarm na poti, naj nikar ne tečejo brezumno nalašč prav do bolnišnice, s čimer izgubljajo usodni dragoceni čas, marveč naj čim prej poiščejo najbližje zaklonišče ob poti. Hrana, ki jo neso bolniku, ne opravičuje morebitne hoje v smrt.

* Opozorilo Prevoda. Ker se v javnosti pojavljajo govornice, da uživajo nameščenci Prevoda najrazličnejše ugodnosti pri razdeljevanju civilskih potrebščin, da dobivajo po več živilskih nakaznic ter da zase pridružujejo zaseženo blago, je Prevod objavil opozorilo, da so take govornice popolnoma izmišljene. Nameščenci Prevoda so povsem izenačeni z ostalimi upravičenci in Prevod tudi z zaseženim blagom razpolaga izključno le po veljavnih prehranjevalnih predpisih, ne da bi imeli nameščenci Prevoda od zseženežnega blaga kakršno koli ugodnost ali osebno korist. Prevod je posvaril vso pošteno javnost, naj ne širi takih zlonamernih govoric, v bodoče pa bo vse razširjevalce takih govoril brez izjeme kazensko zasedoval.

* V visoki starosti 90 let je umrl v ljubljani dvorni svetnik v pokoju Mihael Gabrijelič. Do pozne starosti, do zadnjega dne se je ohranil navadno duševno in telesno čil. Ponoči ga je zadela kap. Bil je gorški rojak in je povsod, koder je služboval kot sodnik, užival splošno spoštovanje. Velika udeležba pri pogrebu je pričala o njegovih izrednih priljubljenosti v Ljubljani.

* V Beogradu je umrl 20. aprila po kratkem trpljenju novinar Anton Ek ar v starosti 69 let. Po rodu je bil iz Preddvora na Gorenjskem. Kot pravnik se je začel posvečati novinarstvu in je sodeloval pri mnogih listih, dolga leta tudi pri »Jurcu«. Bil je zelo dobro znan ne samo v Ljubljani, marveč tudi v Trstu, v Zagrebu in še posebno v Beogradu, kjer je služboval že celo vrsto let.

* April se je poslovil s hudo slano. V soboto zvečer se je mraz stopnjeval, nebo se je zjasnilo, velik del noči je sijala luna. Ker je na planinah

Komunizem snema krinko

Sredi letošnjega aprila je izdala komunistična XIV. »divizija« letak, ki je prišel v roke domobrancem. Ta letak je poleg raznih drugih dokumentov, ki razkrinkavajo namene našega komunizma za primer, da bi dosegli »zmago«, posebno značilen, ker razodeva prave načrte in torej slovenskemu komunizmu snema masko. Letak se glas:

»Slovenski proletarci!

Bliža se ura naše zmage! Zmagoslavna rdeča armada je že prekoračila prejšnjo poljsko mejo, sedaj se pripravljá na zasedanje Evrope. V nekaj tednih, mogoče že prej, bo tudi našo lepo deželo preplaval val rdeče armade in kilc proti hitlerizmu bo zadonel k vstaji.

Proletarec, pripravi se na ta trenutek, ki bo odločilen za usodo naše bodočnosti! Ta prevrat nam bo zagotovil končno zmago. Iz tega razloga ponavljamo splošne točke, po katerih se mora vsak naš zaupnik vestno ravnati:

1. V trenutku splošne vstaje odložimo krinko, katero smo morali kot potrebno sredstvo nositi in se priznajmo za stoočdatotne komuniste k našemu vodji Stalinu.

2. V vsakem kraju prevzame vodstvo že v naprej določen komisar okr. sveta ter si polšče zanesljive sodelavce med pristaši komunistov. Klerikalci in pa demokrati so brezpogojno izključeni, četudi danes sodelujejo v OF.

3. V proletarški državi ne eksistirajo več privatna posestva, ker smo vsi vneti nasprotniki kapitalizma in ga hočemo tudi iztrebiti. Mi ne rabimo več samostojnih kmetov, trgovcev, rokodelcev itd. To so samo še ostanki reakcionarne dobe, ki nas pri dosegu našega cilja motijo.

4. Sestaviti se morajo sezname vseh trgovcev,

obrtnikov, kmetov, itd., da bo v trenutku razlastitve ob prevratu vse na razpolago. Pri določevanju teh imen je treba stvarno in neumisljeno postopati brez ozira na družinske ali katerekoli druge vezi. Zmaga boljševizma v Sloveniji bo zagotovljena samo po iztrebljenju kapitalizma, klerikalizma in pa demokracije.

5. Božja služba v cerkvah se mora takoj ukiniti, duhovnike pa zapreti. Nadomestilo za maše bodo mitingi na cerkvenem prostoru, na katerem se bo govorilo o smericah novega dela. Vsako nasprotno gibanje se mora takoj v kati zadušiti in tam, kjer bo smatral krajevni sovjet za potrebno, se morajo voditelji nasprotnikov likvidirati.

6. Posebno pažnjo je treba polagati na bivše jugoslov. oficirje in rezervne oficirje, ker so to nositelji protirevolucijskega gibanja; tudi nje je treba likvidirati, čeprav sodelujejo danes v OF.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Komandant, major: Klanjšek Jožef, l. r.
Politkomisar: Stane Dobovčnik, l. r.

Ta letak je, kakor razvidite, nepričakovano odkritosrčen. Seveda, treba ga je pravilno prebrati. Uvod, ki govori o bližnji uri zmage, je že stara melodija komunistične propagande, ki jo ponavljajo že polni dve leti. Vsa ostala navodila pa je kajpada treba vzeti kruto resno. Priznati je treba, da tako odkritosrčnih navodil že precej časa nismo brali, čeprav vemo, da prejemajo komunistični zaupniki prav jasne in nedvoumne napotke za tisto početje, katerega posledice čuti vsa slovenska domovina. Kdor doslej še ni spregledal, naj si dvakrat prečita gornji letak!

Na bojiščih proti komunizmu

Razveseljiva poročila prihajajo zadnji čas z Goriškega in Primorskega. Naše ondoto ljudstvo, od nekdanj znanu po svoji poštenosti, značajnosti in zavednosti, je spregledalo nesrečo komunizma in nastopilo je splošno iztreženje. Le žal, da so za to bile potrebne tudi bridke žrtve. Toda zdaj se primorsko in goriško ljudstvo zgrija k samobrambi proti strahovalcem in pripravljá konec komunistični strahovladi. Zbira se v domače obrambne skupine. Prisilni mobiliziranci so bili pozvani, da zapuste komunistična krdela in se pridružijo slovenskim narodnim stražam.

Na Dolenskem so komunisti doživeli v zadnjem času spet več hudih porazov. Ujetniki iz zadnjih bojev in ubežniki so potrdili, da vladajo v gozdovih obupne razmere. Ušivost in garjavost je med komunisti tako splošna, da se bo ob pomanjkanju obleke in hrane bolj in bolj širilo bolezní. Zaradi pomanjkanja orožja in municije ter zaradi ponovnih porazov pa pada tudi disciplina. Zato vedno več ubežnikov hiti iz gozdov v varstvo domobranskih oddelkov.

Posebno hud udarec so doživeli komunisti pri Sv. Gregorju na Dolenskem. Tam sta se bili z močnimi bunkerji utrđili 8. in 9. komunistična brigada. Nepričakovano pa so domobranci v posebno izvežbanih oddelkih vdrlí med bunkerje in v sredino njihovih postojank. Vnel se je boj od moža do moža in samo v enem odseku postojanke so našli 54 mrtvih komunistov. Padla sta tudi dva bataljonska poveljnika in več politkomisarjev in politkomisark. Predalo se je samo v

tem odseku 24 komunistov, v bližnjih predelih pa je med komunisti nastal tak poplah, da so začeli begati sem ter tja in so jih domobranci lovlili. Samo preteklo soboto so pripeljali v Ljubljano 140 komunističnih ujetnikov.

Poraz pri Sv. Gregorju je še večji od poraza v Javorovici na Gorjancih, ki so ga komunisti priznali v nekem svojem »izrednem poročilu« dne 20. marca, katero pa je prišlo v roke novomeškí domobranci. Zelo huda je bila borba tudi na področju, katerega je očistila domobranska posadka iz Grosuplja v preteklem tednu. Tu so našli 32 padlih komunistov, med njimi četnega komandirja. Iz Skočjana pa poročajo, da se je prejšnjo nedeljo pomikala skozi vas dobre pol ure nepretrgoma kolona voz, ki so bili vsi naloženi z ranjenimi komunisti.

Seveda zahtevajo ostre borbe tudi na strani domobrancev žrtve, ki so po številu mnogo manjše od komunističnih, so pa tem bolj skeleče, ker se morajo žrtvovati najboljši sinovi našega naroda. Tako je bilo nedavno na Pokopališču junakov na ljubljanskem gradu pokopanih 9 domobrancev. Pogreb je bil strogo vojaški. Na Orlov vrh sta se pripeljala tudi prezident general Rupnik in zastopnik nemške vojske podpolkovnik Balke. Med padlimi sta bila tudi vzorna domobranska častnika stotnika Albin Cerkevnik in Anton Harbič. Cerkevnik je bil v boju hudo ranjen in je podlegel poškodbam v ljubljanski bolnišnici, Harbič pa je padel v boju. S svojo veliko žrtvijo sta si tudi ta dva vrla častnika zagotovila trajno hvaležino in časten spomin med slovenskim narodom.

zapadel nov sneg, je bila bojazen pred slano upravičena. Res je bilo v nedeljo zjutraj vse po-beljeno. Slana je napravila škodo na češnjah in drugem zgodnem sadnem drevju, katerega cvetje je zelo posmodila. Nekatera drevesa so čez noč izgubila svojo belo cvetno oblačilo, na drugih so bile prizadete le posamezne večje veje, zopet druge pa je vse cvetje rahlo počrnelo in naglo odpada. Škodovala je tudi poganjkom zgodnjega krompirja, ki so pred dnevi pognali iz zemlje. Zlasti rožnik je ves počrnel. Kdor je že sadil paradiznike, bo moral nasad obnoviti. Za paradiznike je pač neizpodbitno dognano, da se jih ne sme saditi pred 15. majem, ko se posloviijo z ledenimi svetniki vse nevarnosti zanje.

Naš vrt v cvetočem maju

Cvetoči maj — to je mesec vseh, ki so zaljubljeni. Torej tudi mesec vseh, ki ljubijo svojo domačo grudo. Na zelenjadnem vrtu je polno dela in v začetku meseca sejemo na prosto nadzemske kolerabe, pozni ohrovt, rožni in kodrasti kapus, kasne karfjole, pozno zelenje, letne redkve, letne solate, zlasti stručnice. Ponovno sadimo grah;

po sv. Florijanu pa nizki in natiški fižol, kumare in buče. Iz toplih gred presajamo v začetku meseca zgodnje zelje, zgodnji ohrovt, kolerabe, zeleno in drugo. Sadike paradiznikov, kumar in paprike bomo sadili na prosto šele sredi meseca. Konec maja sejemo radič in prvo endivijo.

Redna pletev in okopavanje je pol gnojenja. V suši napadajo mlade setve bolhači. Pregarjamo jih z večkratnim škropitjem, s potresanjem pepela, apnenega ali tobačnega prahu. S temi sredstvi zatiramo tudi polže, ki objedajo fižol in drugo zelenjad. Ob suši zalivamo s prestano vodo in sicer ob jutrih tako temeljito, da prodre voda do najglobljih korenin. V sadovnjaku pa zalivamo ob suši novo posajeno sadno drevje in okopljemo kolobarje. Da preprečimo pri posajenem drevju sušenje debel, jih namažemo s ilovico. Precejeno sadno drevje, ki ni odgnalo, cepimo še enkrat za lub. Za varstvo zoper slano, ki mori cvetje, pripravimo dračja in smrekovih vej, da jih bomo zaščitili v primeru nevarnosti. Takoj po cvetju škropimo proti škrlupu in drugim glivičnim boleznim z 2% žvepleno apneno brozgo. Iz kleti spravimo zadnje ostanke zelenjadi. Preberamo še enkrat krompir, klet pa dobro osnažimo in preračimo.

Zračne borbe v višini 12.000 m

Tehnični razvoj letala je povzročil, da se sedanje bitke v zraku odigravajo včasih naravnost na meji stratosfere. Že leta 1938. je doseglo neko italijansko letalo višino 17.000 m. Dvignilo se je torej približno 12.000 m više nad zračno plast, v kateri človek lahko še ostane pri življenju. Pri enem prvih dnevnih napadov na Berlin so se odigravale zračne borbe v višini 9000 do 10.000 m. Seveda morajo imeti letala za borbo v taki višini posebne priprave, katere neprenehoma preizkušajo v zadevnih laboratorijih.

Nemški vojni poročevalec Heinz Ockhardt opisuje v najnovejšem poročilu svojevrstne okoliščine, s katerimi mora letalec računati v velikih višinah.

Že v višini 4000 m se začnejo motnje, ki jih označujejo za začetek višinske bolezni. Letalca obide najprej velika vročina, pred očmi pa se začno utrinjati rdeče iskre, nohti mu pomodrijo in srce utripa hitreje. Nevarnost takšnega stanja je v tem, da prizadeti tega ne opazi.

Če v tem stanju beleži podatke o poletu, je popolnoma prepričan, da je njegova pisava popolnoma normalna. V resnici pa kaže takšna pisava vsestransko zmedo. To že ni več pisava, marveč čekarija. Iz prve svetovne vojne je znan primer, ki jasno osvetljuje takšno stanje. Pilot nekega angleškega letala je v višini 6000 m videl pet nemških letal ter ni spoznal nevarnosti, ki mu je pretela. To je že bila zmeda, povzročena po višinski bolezni. Da bi to bolezen kolikor mogoče omejili, imajo nemški piloti napotek, da od višine 4000 m nad zemljo dalje uporabljajo napravo za kisik. S pomočjo umetnega dovajanja kisika vztraja letalec lahko do višine 12.000 m, to je do meje, kjer se začne stratosfera. Više od 12.000 m pa se je mogoče dvigniti le s pomočjo tako zvane kabine za velik pritisk. V višini nad 12.000 m namreč ne zadoščajo več navadne naprave za kisik, zaradi česar se pilot ne mora izogniti pojavu višinske bolezni.

Poskusi so pokazali, da že v višini nad 4000 m nastane na organizem letalca tak pritisk, katerega občuti kot nekakšno temnoščino. Doza kisika povzroči, da nastopi takojšnje olajšanje. Zaradi tega je velikega pomena v znatnih višinah znatna utesnitev prostora, ki ga lahko zajame človeško oko. Letalec si na ta način prihrani napor, ki utrjuje njegove očne žilce in se prenaša tudi na druge organe.

Da se organizem privadi velikim višinam, razpolagajo nemški lovski letalci s različnimi napravami, kakršnih se poslužujejo tudi hrbljavci, kadar plezajo na visoke gore.

Eden prvih pripomočkov te vrste so daljši odmori pri preplavanju velikih višinskih razlik. Poleg višinske bolezni se namreč v višini nad 10.000 m pojavljajo še druge tegobe, ki znatno slabijo letalčeve sile. Piloti se polotijo zbadajoče bolečine v vseh udih. Te bolečine lahko postanejo tako ostre, da ohromijo zaradi njih roke ali noge. Te pojave si razlagajo s tem, da vsebuje kri fizikalno

sproščen zrak, ki je podvržen hudemu atmosferskiemu pritisku. V višini 12.000 m se skrči zunanji pritisk na četrtno, odnosno na eno petino. Tedaj se razpočijo mehurčki v krvi in to povzroča zbadanje. Vse to silil letalca, oziroma posadke letal v takšnih višinah, da so budno na oprezu zaradi škode, ki lahko nastane za njih zdravje.

Izredno hud trenutek nastopi za letalca, če mu v taki višini stroj odpove ter se mora poslužiti odskočnega padala.

Najprej se mora spustiti do višine 5000 do 6000 m, kajti edino v tem primeru lahko upa, da si bo rešil življenje. Za odskok iz višine 12.000 do višine 5000 m rabi dobro obteženo padalo skoro 11 minut. Če padalec nima kisika, lahko že v eni

sami minuti nastopi smrt. Kadar pride padalec v višino 6000 m, odpadejo mnoge nevarnosti, vendar pa je še vedno izpostavljen nevarnosti mraza, kajti v tej višini je čisto do 50 stopinj pod ničlo. Šele v višini 3000 m dospe v zračno plast, kjer je v poletnem času približno temperatura nad ničlo.

Iz vseh navedenih razlogov je razvidno, da predstavljajo borbe v zraku v velikih višinah tako za napadalca kakor tudi za žstvo, ki se morajo braniti, izredno težavno nalogo.

Prav to je tudi vzrok, da morajo biti letalci stalno pod zdravniškim nadzorstvom. Kadar se znajde opazovalec v letalu med dvema sovražnikovima bombnikoma, velja njegova prva misel ugotoviti, v kakšni višini se nahaja. Šele potem lahko ukrene vse potrebno za borbo, za rešitev letala in samega sebe.

Podjetje samih dobičkov

75 let bo letos, odkar plovejo ladje po Sueškem prekopu. Po desetletnem izredno napornem delu je bil dokončan 17. novembra 1869., ko ga je njegov tvorec Lesseps pokazal kairskemu kalifu Ismailu.

Prekop je dolg 161 kilometrov. V začetku je bil širok 22 in globok 8 metrov, danes pa je širok 60 in globok 12 in pol metra. Samo razširitvena in poglobitvena dela so stala kar sedem milijard frankov.

Koristi Sueškega prekopa so očitne. Pot na Daljni vzhod je mnogo krajša in s tem tudi cenejša. Pot iz Liverpoola okrog najjužnejše točke Afrike je dolga n. pr. 10.680 morskih milj, a skozi Suez samo 6228 milj, kar je skoraj polovico manj. Prav tako je dolga pot iz Liverpoola do Jokohame okrog Afrike 14.438 morskih milj, skozi prekop pa 11.113 milj.

Koncesijo Sueškega prekopa je egiptovska vlada odobrila za 99 let, po poteku te dobe pa ob ta izredno važna prometna žila postala last Egipta. Za ta čas se je Egipt obvezal, da ne bo zgradil nobenega vzporednega prekopa, ki bi mogel temovati z obstoječim. Trenutno ima nekdanja faraonova država od tega podjetja »samo« 15 odstotkov čistega dobička.

Delniki družba je tako po kapitalu kakor tudi po upravljalnem osebju večinoma francoska. 200 milijonov frankov kapitala je razdeljenih na 400.000 delnic po 500 frankov, katere so bile pozneje podvojene na 800.000, istočasno pa njihova nominalna vrednost znižana na 250 frankov. Višje upravno osebje je skoraj vse izključno francosko.

Upravni odbor je sestavljen iz 25 Francozov, 10 Angležev, enega Holandca in dveh Egiptčanov. Višje upravno osebje je: 59% Francozov, 14% Italijanov, 8% Grkov in 7% Angležev. Srednje uradništvo je skoraj izključno grške narodnosti.

Prvega je — obnovite naročnina!

Delavstvo pa je nastavljen tako: 52% Egipčanov, 20% Grkov, 18% Italijanov itd. Družba se je namreč obvezala, da bo vedno zaposlila najmanj 35% delavcev.

Za časa prvega vpisa delnic za zgraditev prekopa so plačali Francozi 207.888 delnic ali 52%, Italijani pa komaj 2716 ali 0,5%; ostalo so plačale druge države, v prvi vrsti Angleži in Holanci. Vse delnice so v zasebnih rokah.

Danes gredo vojne, trgovske in potniške zveze med Evropo in Daljnim vzhodom skoraj izključno skozi imenovani prekop. Ta važni prehod iz Sredozemskega v Rdeče morje je zveza treh četrtin vsega sveta. Skozi prekop je bilo prepeljano: 1870. leta 436.609 ton blaga in 26.658 potnikov; 1914. leta 19.409.495 ton blaga in 242.000 potnikov; 1937. leta 36.491.332 ton blaga, 1938. leta 34.418.187 ton blaga. Potnikov je bilo v omenjenih dveh letih približno po 454.000. Neznatni primanjkljaj v letu 1938. je treba pripisati v celoti abesinski krizi. Niso pa znani podatki o prometu v teku sedanje vojne.

Skozi prekop je plulo leta 1870. 486 ladij, a leta 1938. kar 6170 ladij. Narodnostna pripadnost teh ladij je bila sledišča: od leta 1870. do 1880. so Angleži izkoristili 76%, Francozi 8,3%, Holanci 4,1%, Italijani 2,7%. Leta 1938. pa je bil položaj precej drugačen: Angležem je pripadlo 50,4%, Italijanom 13,4%, Nemcem 9,1%, Holancem 8,7% in Francozom 5%.

Delnica za 500 frankov je veljala leta 1871. komaj 113 frankov, torej mnogo manj od njene nominalne vrednosti. Deset let pozneje pa je veljala že 1000 frankov, nakar je rasla z veliko hitrostjo. Leta 1914. je kvotirala 5000 frankov; leta 1924. pa je delnica za 250 frankov (razpolovljena prvotna) veljala 8000 frankov, leta 1931. 11.250 in leta 1937. celih 28.300 frankov. Torej na 113-kratno nominalno vrednost, česar ni zabeležilo še nobeno svetovno podjetje.

Taksa za prehod skozi Sueški prekop se plačuje v zlatu: 10 zlatih frankov na tono in tri na

Vinko Gaberski:

5

Po sili cigán

Starčeva povest o mladih dneh

Dvomil pa tudi ni o tem, da cigán v Skadru ni samo mimogrede. Njegov semenj je namreč minil in vsi so se že razšli.

A sedaj mu je prišel na pomoč slučaj usode. Na dvorišče je prišel, ves upehan in zaprašen človek, gotovo cigán, ki je zvedavo gledal okoli ognja. Videlo se je, da nekoga išče. Ni bilo treba o tem dolgo ugrabit, kajti iz teme je v območje ognja planil oni veliki človek, ki je bil po Božičevem sam Hotko:

»Rom, sedaj si tukaj?« je zaklical došlecu. »Kaj mi poveš?«

»Nič prida,« je malodušno odgovoril neznanec.

»Ose!« ga je nahrulil velikan. »Vse si zavozil.« In jezno ga je pograbil za rokav in potegnul v temo na Božičevo stran.

»Nihče naju ne sme čuti,« je zopet povzel popolnoma rahlo. »Povej mi sedaj vse, kako je bilo. Tukaj so nam ga torej lopovi ukradli in ga speljali a seboj in potem... Pa tih!«

In skoro šepetaje je Rom pripovedoval Hotku, Božič pa je vlekel na uho vsako besedo ter se samo bal, da bi cigana pristopila še bliže in ga v temi pohodila...

»... Vsi trije smo torej oboroženi šli za temi pretkanimi lopovi, ki so nam tukaj tako hlinili prijateljstvo in se sklicevali na stare zveze v Bosni in Hrvatski, ter smo prišli za njimi do Drača.

Šlo je vse popolnoma gladko, samo pač da so oni imeli tiste pol noči in pol dneva prednosti in da smo morali mi vedno tipati, kam so mogli kreniti otmicarji.»

»No, in kaj?« je Hotko nestrpno rnil v svojega človeka.

Rom je gostobesedno pripovedoval, kako je bil s spremiljevalcema otmicem že čisto za petami, in da bi jih dobil gotovo še na kopnem, ako ne bi bil iskal pomoči turške oblasti, s katero je moral barantati. Policija je namreč naprej zahtevala nagrado za svoj nastop... Ker cigán ni imel za to denarja, oblast seveda ni posredovala. Rom je samo dognal, da je Branko v Draču bil še živ, in da je šel z jadrnico »Tahejo«, ki se mimogrede ustavlja v Valoni, v grški Patras.

»Ne varaj me, človek, saj poznaš mojo jezo!« je pridušeno zagrožil glavar svojemu podložniku. »Govori resnico! Si videl dečka na ladji?«

»Da resnico povem, jaz sem ga menda videl, a spoznal ga nisem, ker nimam ravno dobrih oči. A natanko ga je spoznal Hudor, ki je zanesljiv. Ga naj pokličem?«

»Ne, ne; ni treba. In sploh ne smeš nikomur povedati, kaj sva m'dva govorila in sklenila. Samo to mi gre po glavi, če je deček res še živ.«

»Kaj ne bi! Oni ga vendar ne bodo zato kradli, da bi ga ubili. Si ga pač hočejo po svoje obrniti, da bi ga naučili kakih umetnij ter bi jim potem z njimi služil denar pri predstavah po svetu. Verjetno je, da se kanijo preseliti v Grčijo, ker se spominjam, da so pravili o svojem tamošnjem rodu.«

»Hm, hm; dvansjet lastnih nam ne dela toliko skrbi kakor tale deček. Smolo imamo z njim, a

vsekakor bi kazalo, da bi prišli do njega. Saj ne za drugo kakor da bi ob priložnosti izsilili zanj od tistega zlatega strica še kaj več denarja.

»Seveda, seveda, a kako?«

»To je lahka reč. Če ga dobimo živega, mu s njim zagrozimo nekega dne, češ da ga predstavimo svetu, da se bo videlo, da je tukaj dedič, in da on po krivici uživa prisleparjeno premoženje.«

»To že, ali težko bo to in skoro da se ne moremo zanesti na tak razplet.«

»Zato pa, zato pa mislim, da si preskrbimo potrdilo, da je deček mrtev. To bi sleparju še več zaleglo. Z njim bi mogel dati takoj vse prepisati nase, ali pa prepis celo tako potrditi, da se ne bo več bal preklica. To bi nam vrglo zlatnikov.«

»To je sveto...« je nameraval pritrditi Rom, a Hotko, ki je prišel s svojo razpravo ravno v tek, ga je prekinil, da bi izigral svojo glavno karto.

»Molči, butec, kaj veš ti! S tem naš posel še ne bi bil končan. Glavni uspeh bi šele bil potem nekoč, če bi mi nečaka kje našli ter ga, že za mrtvega proglašena, pokazali stricu in izmolzili iz njega denarja do mile volje, ali pa ga predstavili oblasti, in dobili potem od dediča samega plačilo.«

Drugi cigán je seveda razumel to lopovsko naklepanje, samo vedel ni, kako bi se dalo priti do kakih veljavnih dokazil.

»Svoj dosedanji načrt si torej opustil, ker govoriš drugače kakor prej?« je vprašal glavarja.

»To ne, ali dob'ti moramo še tukaj na Turškem potrdilo, da je deček mrtev.«

vsakega potnika, kar znaša okrog 270 milijonov zlatih frankov letno. Po predsednikovem poročilu je znašal čisti dobiček za leto 1938. 953.021.522 frankov. Čisti dobiček je razdeljen nekako tako: 71% dobitjo delničarji, 10% ustanovitelji, 15% egipčanska vlada, samo 2% pa uprava. Kajpada je zaslužek podjetja v sedanji vojni še neprimerno narasel, da si preprost evropski zemljan more komaj predstavljati, kakšne dobičke prinašajo taka podjetja raznim brezposelnim magnatom.



Ženski vestnik

Preizkusiti je treba

Saj je med nami nekaj gospodinj, ki imajo še toliko bele moka, da lahko tu in tam naredijo kaj iz nje. Pa čemu? Naj rajši štedijo z belo moko! Pridejo trenutki, ko je bela moka neobhodno potrebna, na primer: če je bolezen v hiši, ali kak domač praznik, ki terja od gospodinje najboljše, kar ima. Zakaj bi torej delali žličnike iz bele moka, ko pa lahko naredimo:

enotne žličnike, ki bodo v naših želodcih prav tako izvršili svojo nalogo. Istotako naj ne izostanejo v naših jedilnikih priljubljene in razmeroma cene krpice. Prav tako okusne so. Imajo le eno slabo lastnost, da se namreč ne posušijo hitro, če jih hočemo narediti za par dni naprej. Ko pa se vendar že nekoliko osuše, dobe grdo sivorjavo barvo, kar pa okusa ne moti.

Pražence iz enotne moka pa je naravnost izvrsten. Ni tako prazen kot praženec iz bele moka. Mogoče bo kdo, ki doslej ni maral pražencev, postal ljubitelj te jedi. Tudi enoli iz krompirjevega testa naj ne izginejo. Enotna moka se v njih prav tako dobro obnese ko bela.

Vemo, da očvrte kruhove rezine priključijo tej ali oni gospodinjki ironičen zasmeh na lice. Dobro se spominjajo te prikladne jedi za večerjo. Toda kje naj vzejemo sedaj belo in dehtečo pekovo štruco? Kje!? Doma! Umesl pol do 1 kg enotne moka, naredi iz testa dve ozki štručici, ki ju speči v pečici. Iz teh štručic lahko narediš potem marsikaj. Del tega kruha uporabíš za očvrte rezine, drugi ali tretji dan napraviš kruhove emoke, ostanke kruha pa posušiš za drobtine.

Vidite, tako si lahko človek pomaga in zopet pomaga iz vsake zadrege. Le gospodinja, ki ni niti najmanj iznajdljiva, bo običala. Sedaj je pač treba malo misliti. Zakaj bi morali vedno kuhati le po receptih, ki so jih sestavili drugi? S praktičnimi poskuski si ustvarimo nove, mogoče še boljše recepte.

Omeleta brez jaje. To se nam je nekoč zdelo nemogoče, danes pa si znamo pomagati. Omeleto pripravimo samo z moko in mlekom, ki smo mu dodale žličico kisa. V tem primeru je kis pravo čudežno sredstvo, ki ne pusti testu, da bi bilo klejasto.

Ni treba, da bi zunanje trde in preveč zelene liste pora zavrgle. Posušimo jih in jih potem stol-

čemo v prah — pozimi je to imenitna začinba za juho.

Vrednost presne zelenjave poznamo že davno. Toda na juho iz presne zelenjave še nismo mislili! Pripravimo pa jo tako: na drobno zrezano surovo zelenjavo n. pr. na čebulo, korenje, repo, endivjo itd. ziljemo zelo vroče, lahko osoljene vode. Serviramo takoj, po možnosti zabelimo z malenkostjo surovega masla.

Hrbtenica je mehka

Ko malček izpolni šest mesecev, noče več mirno ležati v zibelki. Radoveden postaja, glavico vzdiguje in če ga pustimo, da dolgo leži, postane razdražljiv in čmerav. Ob tem času lahko začnemo otroka pestovati, vendar moramo najskrbneje paziti na pravo držo. Otokr ima mehko hrbtenico in nepravilna drža ga lahko pokvari za vse življenje.

Napačno je, če pestujemo otroka zmerom samo na eni roki. Večina mater si posadi otroka na desnico, z levico ga pa podpira, kar ni prav. Pravilno je, da menjavamo roke. Če smo pol ure pestovali otroka na desni roki, ga preložimo ptele na levo in ga z desno podpiramo pod pazduho. Mati, ki otroka pri pestovanju sploh ne podpira, se s tem najhuje pregreši proti otrokovi zdravju. Otokr ima še premehko hrbtenico, da bi se mogel sam dolgo ravno držati. Nehote zleze čez nekaj časa v dve gubi, pljuča ne morejo pravilno delovati, obenem pa se začne posyvo držati.

Prav zaradi mehke hrbtenice je tudi prav, če spi dojenček brez blazin. Tako ima otrok vsaj v spanju hrbtenico v pravi legi.

O belušu ali šparglju

Ni še dolgo tega, ko naša slovenska kuhinja (in kuha) sploh ni poznala beluša. Zdaj smo se tej dragoceni zelenjavi malo bolj približali, čeprav je draga. Beluš je nekoč slovel, da je »kralj vseh zelenjav«, da je »lastovka med zeliščic in še, da je »čudovita majska svečca«.

Razni učenjaki menijo, da je bil beluš že davnim Egipčanom znan, a gojili so ga prav za prav šele stari Rimljani. V Nemčiji so ga uvedli okrog leta 1543. In iz leta 1551. imamo prvo kuharsko navodilo o belušu, ki pravi, da »je beluš ljubka jed, ki meči trebuh, prežrači pljuča in namaže črevesje, da dela.« V tisti dobi je bil beluš izredna jed, ki so jo imele le kraljevske mize in še na teh le določeno število. Kaj bi dejali vsi oni rajni čestitci beluša, ko bi vedeli, da raste zdaj beluš skoraj povsod pri nas in se z njegovo prodajo preživlja toliko vrtnarjev in tudi poljedelcev!

Nekateri menijo, da je to le vraža, da po 24. juniju ne smeš beluša nič več jemati iz zemlje. In vendar je res, da je beluš potreben počitka prav od tega dne dalje. Po 24. juniju mora belušev grmič počivati, da si nabere sokov in moči za drugo leto.

Skoraj nečloveško je trpljenje na beluševih nasadih onih 8 tednov, ko ga jemljejo iz zemlje in oddajajo na trg. Že ob treh jutraj začno delati in potem ves dan prav v noč, dokler se dotični posestniki z družino vred skoraj napol mrtev ne

zgrudi v posteljo. Saj molijo nežne glavice povsod po polju iz zemlje in jih je treba koj pobzati, sicer so zanič.

V dveh mesecih belušev seziže si morajo posestniki njegovih nasadov pridobiti toliko belušev, da se z njim preživljajo vse leto. Res, izdatki za beluše niso majhni, toda je malo zelenjav, ki bi bile tako zdrave in dobre okusa kakor je prav beluš. Že od nekdaj je beluš znan, koliko zdravilnih snovi vsebuje. Posebno vpliva zdravilno na ledvice in prebavo in je vsakršnemu bolniku naravnost potreben.

Prehrana pred 4000 leti

S pomočjo kemičnih in mikroskopskih poskusov so dobili strokovnjaki dokaj točne podatke o prehrani ljudi pred 4000 leti.

Hrano je kuhala že predzgodovinska žena. Seveda takratnih loncev ni mogla postaviti na ogenj, pač pa je jed pogrela na ta način, da je najprej razbelila v ognju primeren podolgovat kamen ter ga nato naglo potisnila v lonec, da je jed kar zavrečala.

V tisočletjih so postale divje trave žitarice. Najprej so njih plodove uživali preane. Potem so ljudje korak napređovali ter so travno semenje pražili. Kmalu nato so jeli travne plodove mleti s pomočjo dveh gladkih kamnov. V tej dobi je nastala močnata juha, iz katere se je polagoma izemil kruh, narejen iz primitivnega testa in spečen na razbeljenih kamnitih ploščah. Razne najdbe pričajo, da so kmalu nato pričeli pečti žene razne vrste kolačev, večinoma medenih.

Najbolj čislana pa je bila seveda mesna hrana, večinoma govedina, dalje ovčje in kozje meso ter divjačina. V prvih dobah so jedli ljudje meso kar surovo in šele dokaj kasno so ga jeli pečli na žerjavcih. V raznih duplinah so raziskovalci odkrili kosti mladih živali, kar dokazuje, da so naši predci kaj radi jedli mlado meso, dočim so žilavega zavrčali. V prehrani naših prednikov sta bili mleko in presno maslo kaj važni hranili. Iz doseganjih ugotovitev in preiskav pa je na splošno razvidno, da ljudje pred tisočletji niso slabo živeli, četudi so bile okoliščine, ki so vplivale na prehrano, precej nehygienične.

Drobni nasveti

Uporaba mehkega krompirja. Spomniti je v marsikaterem gospodinjstvu še kakšen ostanek krompirja, ki je mehak in za kuhanje neuporaben. Čisto se pa uporabi za čiščenje belopleskanih predmetov. Ob pomankanju in štedenju mila se gospodinja poslužuje takega krompirja in ima čisto osnaženo kuhinjo. Za očiščenje v ta namen nastrgaj dva ali tri presne krompirje in danj nastrgano snov v vodo, ki jo boš rahla za umivanje. Barve nič ne poškoduje; prah, madeže in nesnago pa hitro odstrani.

Proti mršesu, posebno proti ščurkom, je priporočljivo, da potreseš špranje z boraksom, katerega smešaš suhega, v prah zdrobljenega pelina.

Zelo umazano ročno delo očistiš, ako prihlješ pred pranjem nekoliko petroleja v mlačno vodo.

»Teško, težko; nikogar ne poznamo.«

»Ne boj se, denar je sveta vladar.«

Tako sta cigana nehala in odšla. V temi prisluškujoci Božič je vedel popolnoma dovolj. Nove niso bile slabe; dale so mu novega poguma in poživilo vztrajnost. Po dobrem počitku in okrepcilu v jutru je podjetno krenil proti Draču, da bi udaril za cigani in prišel za njimi na Grško. Vedel je, da morajo biti pretkani, ako so izpejčali dečka Hotku tako na lepem, a zaupal je svoji iznajdljivosti in vztrajnosti.

V Skadru so pa delovali pretkani sleparski ljudje, da so si dobili od turškega sodišča črno na belem potrdilo, da so nekje napadli volkovi egipčansko taborišče, napravili pokol, in med drugo nedoraslo in otroško družbo raztrgali tudi deset do dvanajst let starega svetlolasega lepega dečka, ki so ga cigani klicali za Branka in ga vodili že od leta 1878 tam iz Like s seboj. Bil je baje bogatih staršev edini otrok, ki je kdo ve kako zašel med cigane... S tem je bilo dovolj potrjeno, da Branka Popare ni več na svetu.

Sile, ki so delovale po dobri zasnovanem načrtu, so povzročile, da je prišla listina na avstro-ogrski konzulat v Skadru, ki je na podlagi moči turškega uradnega obvestila in državnega pečata dodal še svoje potrdilo in navodilo, da bi kazalo iskati dečkove starše, bogate posestnike in podjetne trgovce, kje na poti od Bihača do Ogulina. Zadeva je tekla gladko in zlata vredno izkazalo je dobil od hrvatske oblasti točno v roke grdi stric Milan. Postal je, ker je bil edini sorodnik, lastnik vsega premoženja. Saj kar je bilo po strani gospe Karme, ki je od žalosti umrla, je bilo že izločeno.

VII.

ZAPREKE PRED CILJEM

Učitelj Božič, ki doslej še ni vedel, da je gospa Karmela tudi umrla, ji je bil takoj poslal pošto, da je našel sled za Brankom, a sedaj je stopil sam na konzulat, da bi dal zadevo na protokol. Stori je vse natanko, a zd se, da je bila ciganska zadeva bolj podprta; pa tudi prednost je imela. Sicer pa oblast za mrtve proglašanih ne more meni nič tebi nič zopet oživljati in svoj odklok preklicavati. Božičevo pojasmilo ni nikdar prišlo v roke kati hrvatski oblasti. Je pač bil uradnik v Skadru, ki je pisal protokol, tudi že popolnoma poturčen, učitelj Božič pa toliko nepredviden, da je tam izjavil, da gre še tisto uro peš po Albaniji na Grško. S tem je dosegel samo to, da sta ga nekje na poti napadla dva neznanca, ki jima je pa ušel na čudovit način: zdrknil je po vratolomni strmini navzdol in se umaknil. Aparat za slikanje je rešil, gošli pa je po nagonu, da bi laže ušel, pustil na stezi. Tista dva, gotovo najeta človeka, sta seveda tudi bila popolnoma turška, in sta pospravila kako nagrado za naročeni umor, ne da bi bila opravila delo. Dokazala pa sta umer z zaplenjenimi gosil in lokom.

V Draču je imel Božič srečo, da je izvedel, da pride zdaj zdaj od črnogorske strani ladja, ki bi še isti dan odjadrala v Valono in ostala tam dva dni zavoljo tvorjenja. To mu je bilo prav všeč zavoljo potzvedovanja. Že v Draču samem pa je dognal, da je bilo pred tedni več tujih ciganov tam, ki so govorili tudi grški. To mu je bilo potrdilo za Romove besede v oni temi v Skadru, da se nameravajo cigani z Brankom umakniti na Grško. To mu je vilo novih moči, da je prav

dobre volje v pristaniški krčmi čakal prihoda jadrnice. Tam se je zapletel v razgovor s pomorščaki, ki so znali italijanski in tudi hrvatski; ko so mu povedali, da pride danes »Taheja«, so takoj zapazili, da je to razkritje nanj silno učinkovalo. Da bi jim bolj razvezal jezik, je naročil kave in rakije in izvedel je od enega izmed njih, da se je tudi on nedavno vozil s to ladjo do Patrasa, in da ni noben cigan ali kak deček zapustil krova v Valoni. Sploh se je izkrealo takrat tam tako malo, vkrcalo pa toliko ljudi, da se je posadka čudila. Verjetno je, jako verjetno, da so vsi cigani s svojim plenom vred izstopili v Patrasu kot zadnjem pristanišču; za male pristanke med Valono in Patrasom ne more trčiti kaj gotovega, a mogoče je tudi, da se je sedaj to sedaj tam kateri porazgubil. Sicer pa naj se gospod, je rekel pomorec, pomeni s kapitanom, ki je Grk, a zna hrvatski in italijanski.

Saj si moremo misliti, kako nestrpan je čakal Božič. In dočakal je ladje. Na krovu se je takoj predstavil zapovedniku, ki ga je jako ljubezljivo poslušal. Zavzel se je za zadevo in v Valoni sta dognala, da med cigani, ki so bili tam zapustili ladjo, ni bilo nobenega Branku niti od daleč podobnega dečka. Bili so neki kričavi ljudje, mutca pa ni bilo med njimi. V Valoni se je zavitale tudi nekemu pomorcu, da se je nekoliko spominjal zanemarjenega dečka, ki skoro gotovo ni bil cigan. Mož je trdil, da se mu zdi, da se je že takrat čudil, zakaj neki deček nič ne govori. Gotovo ni znal grški, ali pa je bil, kar je po nekih znamenjih še najverjetnejše, nem.

Ta ugotovitev je Božiču povsem zadostovala, da je dobil trdno vero, da najde dečka kje na Grškem.

Kmetijske novice

Izšla je majska številka službenega glasila pokrajinskega kmečkega poverjenstva (za Kmetijsko zbornico, združništvo in Prehranjevalni zavod). Spet prinaša raznovrsten koristni pouk. Na uvodnem mestu je bodrilo »Korajžno na delo!«, ki poziva, naj si podata roko slovenski kmet in slovenski razumnik, ki je slovenske kmečke matere sin. Za delo je treba poprijeti z združenimi močili. Ob taki skupni volji in prizadevanju za ozdravitev vseh ran, ki so bile zadane slovenskemu narodu, tudi blagoslov božji ne bo izostal.

Kmetijske novice takoj uvodoma omenjajo, da bodo obdelale v posebnih člankih

najvažnejše napake, ki jih mora slovenski kmet čim prej odpraviti,

tako pri upravljanju kmetije, še zlasti pa tiste, ki se dajo odpraviti brez velikih težav in sredstev. Prva, že tolikokrat omenjena napaka, ki jo opažamo še pri mnogih kmetijah, je nepravilno ravnanje s hlevskim gnojem. Druga velika napaka je nepravilno in površno obdelovanje zemlje. Važna je nadalje, posebno v današnjih časih, pravilna izbira kultur, ki jih nameravamo gojiti, in pravilna izbira semena. Pridelovati moramo doma vse, kar potrebujejo dom in lastni narod. Vsa rastline moramo najskrbneje obdelati, da imajo čim manjšo možnost razvoja razni živalski predvsem pa rastlinski zajedalci, ki nam dostikrat poberejo polovico letine. Kolikor bolj nam manjka zatiralnih sredstev, toliko več paznje in nege moramo posvetiti rastlinam. In za živino moramo skrbeti. Dokazano je, da snaznost in red znatno vplivata na donosnost živine. Storimo vsaj to, kar tudi v najtežjih razmerah in brez tujih sredstev lahko storimo. Marljivost, natančnost, rednost in preudarnost naj vodijo slovenskega kmeta pri vseh njegovih delih.

O poznih pomladanskih setvah

razpravlja inž. Simončič, ki daje podrobna navodila, kako je treba ravnati s koruzo, fižolom in prosom. Bučarn pa posveča poseben članek inž. Lojze Sluga, ki pravi: Letos bomo sadili buče kakor doslej. Potreba po maščobah nas sili v to. Iz bučnih plodov bomo izluščili seme, iz njega iztisnili olje, vse drugo pa bo ostalo živini. Olje, ki je dragoceno živilo za ljudi, bomo pridelali takorekoč povrh. Z vrnosno kulturo buč se v ugodnih razmerah donos polja zelo poveča, stroški za obdelovanje pa se povečajo le neznatno.

O plemenskih bikih s Koroškega

poroča inž. Ivan Oblak. Nedavno je namreč pripelo s Koroškega 20 plemenskih bikov v Ljubljano za rejske potrebe. Ljubljanske pokrajine. Poslani biki, ki so zlasti za naše mlajše živinorejce nekaj povsem novega in tujega, pripadajo koroški domači pasmi, ki jo tam imenujejo »koroško svetlo ali pa plavo govedo«. Pri nas pa poznamo to pasmo bolj pod imenom »marjadvorci«. To je prav za prav vrtnitev k naši prvotni domači pasmi, kajti naši očetje in dedje so to vrsto živine prav dobro poznali, saj so jo še pred manj

Jasno je, da je bil učitelj Božič po vsem tem prav dobre volje. Privoščil si je počitka ob okusni jagnjetini in čaši dobrega vina v italijanski krčmi, kjer je lepo postregel pomorščaku, ki ga je z dragocnim podatkom o mutastem ciganskem dečku utrdil v prepričanju, da ne pravi poti. Ko je prišel k mizi še drug neznanec, da bi pospravil pomorščaka, je srečni Božič naročil še za njega, in ko je tretji in četrti tam v kotu videl, da je tukaj pri radodarnem tujcu lepo, sta se še ona priliznila.

Sedaj je imel učitelj družbo, s katero je mogel prav po domače govoriti, saj dva somiznika sta bila celo dalmatinska rojaka. Bil je židanske volje in radodaren. O vsem je poizvedoval, vse ga je zanimalo: Kako se premikajo ladje, zakaj vojakov skoro ni videti, da-li v Albaniji sploh ni boljših cest, kako živi ljudstvo in je-li zadovoljno, in tako naprej brez načrta. Na svoja še precej rahla vprašanja je dobival kar križem močno glasne odgovore, da so vsi gostje prisluhnili tuji govoric. Božiču je bila obča pozornost nerodna ter je svojo družbo krotil in miril. To pa je ravno povzročilo nepričakovan zaplet.

Od sosodne mize je pristopil človek, že po videzu turški uradnik, in zahteval od Božiča, da bi se izkazal s kakim papirjem. Učitelj Božič je bil samo oguljeno hrvaško pisano izkaznico o svoji osebi, ki jo je bila še pred skoro tremi leti sopoltdrila turška državna oblast v Bosni. Od tedaj ni imel nobenega podatka več o svojem gibanju po državi. Ker so bile razmere precej primitivne, bi še menda bilo vse šlo, a Bosna sedaj ni bila več turška, tako da Božič, kjub temu, da se je že skoro tri leta potikal po turški državi, ni imel nobenega uradno veljavnega dokumenta,

„In kako je z Luno?“

Iz knjige J. H. Flechternja »Ti in vreme«, ki je pisana v zanimivem reportažnem stilu, prinašamo posamezne odstavke, v katerih avtor na preprost način razlaga nekatera meteorološka vprašanja.

»In kako je z Luno?« je nenadoma vprašal Šofer.

»Aha, Luna, kajpada Luna,« je dejal fizik. »Ko Luna rase, se vreme izboljšuje. Izprememba Lune sploh vpliva na izpremembo vremena — kajne, tako približno ste menili s svojim vprašanjem?«

»Saj ne vem, kaj bi bilo na tem smešnega,« je mirno rekel zdravnik. »Če utegne Luna na svojem potovanju okoli Zemlje pritegniti cela morja, ustvarjajoč plimo in oseko, zakaj bi ne mogla vplivati tudi na zračne sloje v atmosferi?«

»Ne, verjemite mi, da Lunine izpremembe nimajo s tem bog ve kake zveze,« je pripomnil fizik. »Luna prav za prav ne izginja, le Sonce obseva manjši del njene površine. Gre prav za prav le za to, ali ima večja ali manjša razsvetljenost Lune sploh kaj vpliva na menjavo vremena.«

»Ne,« je dejal zdravnik. »Tisto malo Lunine svetlobe vendar ne more vplivati na razvoj vremena. Sicer pa sem svojčas že omenil edino možnost, kako utegne Luna vplivati na vremenske izpremembe.«

»Newtonov zakon, ki govori o privlačnosti teles, pravi, da se masi dveh teles privlačujeta s silo, ki je v sorazmerju njunih mas in oddaljenosti. Če se torej Luna in vodene mase privlačujejo, pri čemer ima Luna večjo silo, dobimo silo, ki je sorazmerna obema masama. No, če pa Luna privlačuje zrak, ki je precej lažji, potem je seveda sila te privlačnosti znatno manjša, kajti atmosfera ima kajpada precej manjšo maso kot vsa voda na Zemlji. Lunina sila je zaradi tega komaj zaznavna ter niti malo ne vpliva na atmosferske prilike na zemlji.«

Ker s teorije o Lunini ni bilo mogoče prodrati,

ko enim stoletjem splošno gojili. Na Koroškem, kjer se je ta živina najbolj ohranila, so jo zadnja desetletja s smotno plemensko odbiro že znatno zboljšali, tako da danes glede mlečnosti že tekmuje s simodolci. Ta svetla domača živina je ohranila tudi svoje prvotne dobre lastnosti: zdravje, skromnost, odpornost proti mrazu in suši. Jetika pri tej živini sploh ni znana in meso zlasti na dunajskem trgu že od nekdanj velja za najboljše. Krave imajo prav mastno mleko. Naj torej živinorejci zlasti v ljubljanski okolici kar brez skrbi zaredo čim več potomcev teh bikcev! — Krajši članek poziva slovenske živinorejce, naj rede teleta za plemo. Najbolj brezvesten način uničevanja živine je pri nas pač klanje telet, zlasti telet. Z veseljem pa je treba ugotoviti, da velika večina naših kmetov ni nasedla visokim cenam, ki so jim jih nudili špekulanti za živino. Vsak narodno zaveden gospodar naj torej redi zlasti teletke, da bo tako pomagal obnoviti eno najvažnejših panog kmečkega gospodarstva.

Zadeva je bila hudo kočljiva. Policijski organ, ki je samo za silo tolkel srbski, je prešel na italijansko, ki mu je nekoliko boljje tekla. Rtnil je v tujca s tako vnemo in se tako močno zanimal zanj, da so njegovi štirje sopivci neopazno izginili kakor kafa. V krčmi je bilo vse takoj pokonc. Zadeva je silno sumljiva. Mož nima dokumentov, klati se že tri leta po državi; čudno sprašuje o vseh mogočih rečeh; tajni, da ne pozna nobenega iz svoje družbe, da je pa za jed in pijačo; je Avstrijec, torej sovražnik državljan in — ima aparat za fotografiranje. Seveda je šel Božič takoj v turški zapor, »Taheja« pa kmalu potem na Grško.

Časi so bili silno napeti, ker Turki še niso pozabili izgube Bosne. Božič je sedel v zaporu in skozi ozko rešetko visoko pod stropom gledal sonce, ki je vsak dan priromalo mimo, ter štel dni. Prvi dnevi, ko so ga bili prignali iz nesrečne krčme, kjer je predobrodušno kazal tujcem svoje arce na dlani, so bili hudo nevarni zanj. Saj vendar ni treba nič več dokazovati, da je vohun; vohun države, ki je bila ravno imela vojno s Turčijo in ji vzela veliko deželo. Nevaren agent mora biti, ki organizira ljudi in zbira puntarje, o katerih nikdo ne ve, kdo so. Plačuje že ob prvem sestanku neznanim ljudem in vsakomur, kdor hoče, denarja pa ima pri sebi komaj za mesec življenja. Trden dokaz, da ima zaupne zveze tukaj v državi sami, da se zalaga z denarjem za svoje rovrske posle.

Učitelj Božič se je branil na vse kriplje in na vsakem zaslišanju je na široko razlagal, zakaj je šel od doma in čemu je prišel sem, in kako. To je že vse mogoče, reš, a namen, najti Branka, in namen špijonaže se da lepo združiti. Kdo bi

so poskušali s statistikami. Kajpada da so pri tem Lunine mene igrale izvestno važno vlogo, toda le navidez. V dneh Lunine mene bi praviloma moralo priti do preloma oblakov, mrzlega vremena, burje in podobnih atmosferskih katastrof. In če se vprašamo, kateri so tisti usodni dnevi, dobimo odgovor: »Trije dnevi pred in trije dnevi po vsaki meni Lune.«

Zadeva zveni precej modro. Toda poskusimo šteti: trije dnevi pred mlajem, pa še trije dnevi po mlaju in pa dan mlaja itd., to je štirinajst dni, torej polovica Lunine periode. No, zdi se, celo verjetno je, da se bo v teh štirinajstih dneh zgodila kaka izvestna sprememba atmosferskih razmer. Toda ta reč ni v zvezi z Luninimi menami! V vsakem slučaju se bodo te izpremembe izvršile v času osemindevajsetih dni Luninih men. Toda zgolj zaradi tega, ker pač drugih dni ni na razpolago! Odtod je vendar jasno, da bo najmanj 50% vseh vremenskih izprememb odpadlo vprav na dneve Luninih men. No, ostalih 50% odpade na preostalih 14 dni, ki niso »nevarni«. To so pa tudi dokazale statistike: v teh dneh je prav toliko vremenskih izprememb, četudi ti dnevi ne padejo v dobo Luninih men!

»Že res. Kaj pa Luna, ki razganja oblake, kar vendar vidi vsako normalno oko?«

»Seveda, vsakdo lahko vidi, da oblačnost proti večeru pojenjuje, dočim se ponoči spet vrača. Kdor torej zvečer in v prvih nočnih urah pogleda na nebo, bo videl Luno in okoli nje zadnje lebdede oblake. No, oblaki prav za prav stojijo na mestu, le Luna se premika! Kdor pa kasno ponoči opazuje Luno, lahko ugotovi, kako Luna le navidez izgleda oblačnost. Odtod je tudi nastalo krivo tolmačenje, da Luna, ki rase, razpršuje oblake, dočim jih Luna, ki upada, zbira in zgriinja. Ne, niti Luna, niti druge zvezde ali nebesna telesa vsemirja ne ustvarjajo našega vremena. Sila, ki uravnava vsa naša vremenska in atmosferska dogajanja, je edino Sonce.«

O čebelah in sončnicah

zanimivo razpravlja inž. Jože Rihar. K boju proti sadnim škodljivcem poziva inž. Fran Janežič. O letošnjem zatiranju peronosporer razpravlja V. Kuret. To vprašanje je zlasti važno, ker razpolagajo naši vinogradniki letoš in za majhnimi količinami galličnega nadomestka in je torej treba misliti na to, kako si bodo sami napravili tak nadomestek. Vsem vinogradnikom priporočamo, da skrbno prečitajo ta navodila.

Tudi kmečkim gospodinjam

je odmerjen v Kmetijskih novicah poseben kotiček. Tu dobe pouk o važnosti pravilne prehrane, o pripravljanju špinace in o delih na domačem vrtu. Kmetijske novice prinašajo tudi uradne objave. Čeprav obseg tega glasila za zdaj ni tolikšen, kakor bo nedvomno po vojni, se Kmetijske novice vendar zelo uspešno uvajajo v naš kmečki stan in mu od meseca do meseca prinašajo najkoristnejše napotke.

verjel, da bi se kdo iz samega idealizma potikal tri leta po tujem svetu in trpel pomanjkanje, obenem pa drugim stregel! To ni v redu.

Učitelj Božič je čutil, da bo v teh razmerah nesrečno končal; ker ni mogel po ravni poti iz ječe v svobodo, se je odločil za ovinek. In namestu bližnjice mu je pomagala vijuga. Njegov dokument iz Hrvatske, ki ga je bil svojčas v Bosni overovil turški oblastnik s državno štampiljo, je povedal, da je Miloš Božič bil rojen v Jasnici in da je pravoslavne vere. Popolnoma pravilno je Božič sklepal, da je tudi v Srbiji več krajev s takim vsakdanjim imenom po jesenovem drevju, ter je drzno zatrdil, da je — Srb; in zaprosil je kot pravoslaven kristjan za intervencijo ruskega konzularnega agenta v Valoni. Rusija je bila stara zaščitnica Srbije in pravoslavcev in od nje se je nadejal pomoči.

Dobrega pol leta je Božič preždel v hudi turški ječi kljub ruski pomoči, ki tudi ni bila prehtrna in že v prvem trenutku izdatna. Upravnik konzularne agencije zadevi ni mogel dati potrebnega poudarka, dasi je ob navzočnosti turške oblasti Božiča sam zaslišal. Stavil mu je primerna vprašanja, ki jih je osumljeni tujec tako potrdil, da so Turki imeli vtis, da res ni Avstrijec, in da je malo verjetno, da bi imel kak interes vohuniti za Avstrijo, za kar do zdaj sploh ni niti senca dokaza. Samo sumilo ga. Ko je nato še carski konzulat v Skoplju prevzel jamstvo za Božiča, so turške oblasti hudo preskušene človeka izpustile, da je mogel z ruskim, za silo izdatim potnim listom, z ruskim denarjem in z ruskim priporočilom nadaljevati pot na Grško.

(Dalje)

Ljubezen in zakon japonske žene

V nedavnem članku smo se dotaknili življenja zakonskih družin na Daljnem vzhodu. Ker je zlasti življenje Japonk, znanih po izredni bistrosti, vdanosti in ljubeznivosti, povsem drugačno od življenja evropskih žena, si ga v naslednjem natančneje oglejmo.

Življenje japonske žene je sploh težko primerjati z onim, ki ga žive ženske drugod po svetu. Primerjati se tudi ne da z življenjem španjolke, ki za zamreženim oknom posluša svoje trubadurje, ali pa muslimanke, ki odhaja z doma z zakritim obrazom. Mesto japonske žene ni tako rekoč poleg moža, pač pa za njim. Koliko japonsko ženstvo cenijo, najbolje kaže stara kitajska in japonska navada, da vsak možki novorojenček v družini takoj po rojstvu že zavzame višje mesto, kakor katera koli domača ženska. Na čelu družine stoji hišni gospodar, oče, nato pridejo njegovi možki sorodniki, sinovi, bratje, za njimi gospodarjeva žena in nazadnje šele hčerke. Kljub temu bi bilo čisto zgrešeno, če bi menili, da japonska ženska ne igra v rodbini nobene vloge in da nima nobene vpliva na družinsko življenje. Seveda ne velja za družabnico v evropskem smislu in je bolj pomočnica, ki opravlja svojo službo z nekakšnim ponosom in veseljem do dela, s takšnim smehom na ustnicah, ki je postal že marsikateremu tujcu tudi poguben. Po splošnem pojmovanju vseh narodov so ženske boljši del vsakega naroda. Dobri poznavalci življenja na Japonskem pravijo, da je čisto napačno in krivično zapostavljati japonske ženske. Japonke so namreč izredno razumne, prijazne in ljubeznive in ves japonski narod je mnogo pridobil, odkar polagoma tudi tam ženske zavzemajo nekoliko višji položaj in imajo malo več pravic. Japonski narod je v bistvu zelo demokratičen, mnogo bolj ko marsikateri drugi, ki se na široko baha s svojo demokratičnostjo, toda na Japonskem je še danes v veljavi fevdalni sistem, ki daje svojstven pečat vsemu japonskemu javnemu življenju.

Družine igrajo tudi na Japonskem glavno vlogo. Po smrti uživajo posebno čast tisti, ki so v svojem življenju ustanovili svojo družino in posebno še tisti, ki so zapustili mnogo potomstva. To je tudi vzrok, da se vsak Japonec čim prej poroči in da ima tudi dosti otrok. Zato se Japonci največkrat ne poroče iz ljubezni do svoje izvoljenke, pač pa mnogo bolj zato, ker hočejo imeti otroke in ker hočejo po smrti tudi uživati slavo. Pri sklepanju zakonov pridejo do svoje velike in dostikrat tudi odločujoče besede ženitni posredovalci. Ti si vso stvar čisto po svoje zamislijo in jo navadno tudi tako izpeljejo.

Napačno pa bi bilo zopet misliti, da na Japonskem mlade ljudi kar prisilijo v zakon s tem ali onim, za katerega se zavzemajo posredovalci. Posredovalci si stavljajo za nalogo le, da seznanijo dva poročna kandidata, nato pa jima prepuste, naj se odločita, kakor sama hočeta. Če se vzljubita, potem se tudi gotovo poročita — in posredovalci so v tem primeru dosegli svoj namen; če pa po nekaj sestankih ugotovita, da drug drugega prav za prav nič ne marata, se razideta. V večini primerov je možki tisti, ki se umakne, kajti ženska mora privoliti, kar možki zahteva, tudi v zakon s človekom, ki ga nima rada. To je po japonskem mišljenju dolžnost vsake japonske žene.

In zopet ne bi bilo prav, če bi mislili, da na Japonskem ni nobenih zaljubljenih parčkov. Dostikrat beremo tudi o ljubeznivih zaloigrah z Japonskega, da sta se ta ali oni možki ali ženska rajši odločila za prostovoljno smrt, kakor da bi se pokoril ali pokorila zahtevam svojih staršev, da se ne smeta poročiti s svojim »edinim« ali s svojo »edino«. Poročni posredovalci na Japonskem pa ne čutijo samo dolžnosti, da spravijo dva mlada človeka v zakon, pač pa se zavedajo tudi vse odgovornosti, če ta zakon ne bi bil srečen.

Na Japonskem je tudi stvar ločitve zakona čisto drugačna, kakor pa je na primer v evropskih državah. Pri nas je treba za vsako ločitev zakona tehtnih razlogov in so zakonski predpisi zelo strogi. Pri Japoncih gre vse to precej laže. Možki imajo tudi v tem oziru precejšnjo prednost pred ženskami. Še danes, čeprav velja Japonska za zelo moderno državo, se Japonka ne more ločiti od svojega moža zaradi tega, ker ji je mož ne- zvest.

Čeprav ima Japonec precej več prednosti kakor njegov evropski tovariš, vendar se premetnim japonskim ženam dostikrat le posreči najti sredstev in poti, ki jim dajejo večjo veljavo kakor bi tujci mislili. Najboljši dokaz za to je izjava, ki jo je nekoč podal nekdanji predsednik japonske vlade Hajaši: »Zadeva z denarjem je presneto smešna. Ko sem bil še navaden častnik japonske vojske in sem malo zaslužil, mi je žena dajala vsak teden nekaj denarja za vsak slučaj. S tem denarjem sem lahko hodil v kavarno. Danes mi od moje mesečne plače more komaj toliko odtrgati, da grem vsak mesec samo enkrat v ka-

varno.« Japonski general, ki je mislil očitvidno le na finančno plat, ni slutil, da je s temi odkritimi besedami izdal skrivnost, kdo je prav za prav gospodar v njegovi hiši in kdo ima blagajno v rokah.

Zanimivo je tudi, da mladim japonskim dekletom mnogo manj zamerijo, če zaidejo na stranpot, kakor pa v Evropi ali v Ameriki. Prav pogosto se tam zgodi, da se ženske s »preteklostjo« še prav dobro poroče. Navadno si revnejša japonska dekleta privarčujejo svojo doto same s tem, da prodajajo najrazličnejše stvari na trgu,

po ulicah in celo po hišah. Dosti je tudi takšnih, ki si služijo kruh s podobnim poslom, kakor ga opravljajo pri nas natakariče, plesalke po nočnih lokalih, pevke in podobno. Toda, krivično bi bilo, če bi o njih mislil kaj nepoštenega. Kljub svoji težavni in izpostavljeni službi Japonke pazijo na to, da ne bi kdo o njih mislil kaj nemoralnega ali celo da bi jih smatral kot blago, ki je na prodaj. Dolžnost teh japonskih deklet je le ta, da gostom strežejo in jih s svojo postrežljivostjo in vlijudnostjo tudi v bodoče privabijo v ta ali oni lokal. V sedanji vojni je vse to minilo. Totalna vojna je zajela tudi Japonke in jih zaposlila vse povsod v službi domovine.

„Srcé človeško, sveta stvar...“

V vročem letnem času, ko toplota človeka itak nadleguje pri delu in v spanju, se ne smemo čuditi, če se mnogi pritožujejo nad utrujenostjo in nerazpoloženjem. Posebno v soparnih dneh, ko se pripravljamo na nevihto, je videti, kakor da so celo trenirane mišice nenadno izgubile svojo moč, da so postali vsi udje težki in da so možgani podobni iztisnjeni citroni. To so pa pojavi, ki naglo izginejo, če smo se po hladni, deževni noči zopet dobro spočili. Drugače pa je s tisto utrujenostjo, ki kar noče preiti in ki teži ob ponedeljkih enako svinceno na ude kakor ob sobotah po celem tednu dela in ki se očituje po najmanjših naporih z močnim srčnim utripom, z nesposobnostjo za koncentriranje misli in končno z motnjami v vseh mogočih organih. Ta utrujenost, ki je prav za prav že bolezen, se ne da več odpraviti s temeljitim spanjem, temveč jo lahko odstranimo le z zdravnikovo pomočjo in smotrnim načinom življenja.

Dolgo časa so menili, da so samo določene kemične snovi krive tega pojava in zato se je kemija desetletja trudila, da bi odkrila te snovi. Kakor pa kažejo novejša raziskave, je zadeva vse bolj zamotana, nego smo se mislili. Sicer je res, da se pojavijo neke kisline, zlasti mlečna kislina, po telesnem delu v večjih količinah v krvi in mišicah in ugotovili so neoporečno, da imajo izvežbane mišice večjo zalogo drugih snovi, ki te kisline nevtralizirajo, tako zване alkalijske zaloge. Očitno je to v zvezi s tem, da se more telo privaditi dela. Izredno zanimivo je tudi dejstvo, da učinkujejo neki hormoni proti utrujenosti, n. pr. hormon v skorji stranskih obisti. Glavni vzrok pojavov utrujenosti in zlasti že bolezenske kronične utrujenosti pa so po vsej priliki motnje v krvnem obtoku. Posebne snovi, ki bi povzročale utrujenost, vsekako ni.

Meritve na poskusnih osebah, ki dve noči zaporedno niso spale, so pokazale vrsto presenetljivih pojavov. Utrip je le malo narasel, količina mlečne kisline se je znatno povečala, vendar pa je telo zračni kisik le slabo izkoriščalo. V stanju utrujenosti je potrebovalo za ista dela znatno več ki-

sika nego v spočitem stanju. Vsi organi, ki sodelujejo pri dovažanju tega vira energije, pred vsem pa pljuča in krvni obtok, imajo tedaj pri tej utrujenosti več dela. Pridružujejo se še nekatere druge motnje. Osebe, ki so bile utrjene, ob dneva, so se tresle kar po vsem telesu, če so vtaknife roko ali nogo v hladno vodo. Takšne reakcije, ki gredo preko meje, pa se niso kazale samo na telesu, temveč tudi v duševnem področju. Preutrjeni ljudje se razburjajo na naravnost nesmisel način tudi nad malimi stvarmi, ki so zdravemu človeku popolnoma nevažne. V takšnem stanju so sposobni nezadržanih izbruhov jeze ali krčevitega joka, ki ga pozneje v spočitem stanju sami ne razumeje več. Malih vsakdanjosti človek tedaj prav tako ne more duševno predelati, kakor ne morejo njegove mišice predelati mlečne kisline.

Kakor se najtanjše žile v preutrujenosti nagibajo h krčim in ovirajo s tem vse krvni obtok, tako morejo tudi glavne žile, ki oskrbujejo srce, in srce samo v tem stanju, uganjati vsakovrstne nerednosti. Občutek, kakor da ga nekaj stiska za prsa, nadležno utripanje in pritisk v okolici srca mučijo »bolnika«, ki se pritožuje pogosto tudi nad slabostjo v levih roki in drugimi neprijetnimi težavami. Poleg srca se javlja zlasti še želodec, ki je za takšne motnje prav tako zelo občutljiv.

Kaj naj stori človek, ki ga obhajajo takšne težave?

Pred vsem mora ugotoviti, da-li gre za pojave normalne utrujenosti, ki jo lahko odpravimo samo z zgodnjim spanjem, pametnim življenjem in smotrno izrabo nedeljskega počitka — ali pa gre res za nastopajočo bolezen. Kronična utrujenost pomeni namreč lahko že prehod iz zdravja v bolezen. Pokazalo pa se je, da se dajo tudi hudi primeri takšne utrujenosti popolnoma odpraviti z rednim življenjem, dihalno gimnastiko in raznimi zdraviliškimi ukrepi. Ljudje, ki se jih sredi najboljše delovne energije lotijo ti pojavi, naj tedaj ne mislijo takoj, da gre za kakšno hudo obolenje srca ali želodca, temveč naj prepuste zdravniku, da ugotovi pravi vzrok. V mnogih primerih jim lahko pomaga že preprost nasvet.

Morda še ne veste

— da je iznajdba vžigalice stara približno sto let. Iznašel jih je Italijan Sansone Valobra. Skatlica vžigalice je tedaj stala zlatnik, kljub temu pa so jih ljudje radi kupovali, ker so imeli ogenj vžigalice za nekaj čudežnega;

— da je izdelovanje umetnega stekla rumene barve šele omogočilo odkritje neke nove vrvine, imenovane »indium«. Značilno je, da pri izdelovanju umetnega stekla postane »indium«, ki je po svoji naravi modre barve, rumen, če pride v stik z žarečim steklom;

— da je strah pred izpitom večji ko tisti, ki ga ima kdo pred kirurško operacijo. Nemški učenjaki so ugotovili, da ima strah pri izpitu nevarnejši učinek na živčevje, kakor strah pred kakšno operacijo;

— da se žuželke izogibajo morja. Doslej so našli eno samo vrsto nekritatih žužek, ki žive daleč sredi oceana, pa še te so zelo redke;

— da je zdaj znanih približno 600 vrst kolibrijev. Ti mali pisani ptički žive po južnoameriških gozdovih. Znano je, da so izredno dobri letalci. Njih letalska »tehnika« je tako izpopolnjena, da lahko v zraku »stojte« na mestu. Najmanjši med njimi ne tehtajo več ko dva grama. V berlinskem živalskem vrtu se je baže v Evropi prvič posrečilo ohraniti mlade kolibrije pri življenju ter tako daleč od njihove domovine poskrbeti za nov zarod;

— da so na svetu kenguruji, ki ne žive na tleh, pač pa na drevesih, kjer plezajo vprav kakor veriverice ter preskakujejo od veje na vejo, ne da bi si kdaj upali na tla. Takšni kenguruji žive v Avstraliji;

— da imajo v Franciji množične naprave za proizvodnjo oglja in da takšne naprave še nedo- građe po določenem načrtu, ki bo kmalu v celoti izveden. V Franciji je začelo na novo obrato-

vati 138 naprav za pridobivanje oglja in sicer v bližini gozdov. Oglje v prvi vrsti služi kot pogonsko sredstvo za razne vrste motorjev na plinski pogon;

— da niso lastovke prave znanilke vremenskih sprememb, pač pa komarji. Znano je, da lastovke tedaj, kadar je pričakovati spremembe vremena, recimo nevihte, letajo zelo nizko pri tleh. Bolj upravičena pa je trditev, da so le komarji tisti, ki imajo nezmotljiv čut za vremenske spremembe in tudi oni vselej, kadar se pripravljajo k nevihti, letajo čisto pri tleh. Lastovke ob takšnih vremenskih preobratih ne letajo zato tako nizko, ker se obeta nevihta, pač pa le zato, ker se komarji tedaj drže bolj pri tleh, in ti so vendar lastovičja hrana;

— da se Dieselovi motorji lahko spravijo v pogon s pomoinimi sredstvi. Lahko se na primer zmeša bencin s takšnim petrolejem, ki se uporablja za razsvetljavo, tej mešanici pa se potem doda olje za motorje. Pri uporabi takšne mešanice se pogonska sila zmanjša približno za 15 odstotkov;

— da je bilo v Ameriki tedaj, ko so jo odkriti, po precej točnih znanstvenih ugotovitvah nekako 850.000 do 920.000 Indijancev. Danes jih je še kakih 332.000. Da se ne bi preveč opazilo, kako hitro Amerikanci zatirajo indijanska plemena, so — po ugotovitvah italijanskega časopisja — pri zadnjem ljudskem štetju šteli med Indijance tudi pripadnike mešanih plemen, na primer mulate;

— da živi v Srednji Evropi metulj z latinskimi imenom »acantropus niveus«, ki ima dokaj nenavadne lastnosti. Samice žive namreč samo v mlakah in močvirjih, samci pa letajo okrog kakor vse druge vrste metuljev. Kadar pride čas ploditve, priletijo samci nad močvirja in mlake, samice pa pridejo tedaj na površje vode, in tu, na meji med vodo in zrakom, se oplode. Potem samice položijo jajčeca na stebelca močvirnih rastlin, iz njih pa se izležejo bube in ličinke.



PO SVETU

× Nemški vojni ujetniki v Združenih državah so proslavili Führerjev rojstni dan. Ameriške vojaške oblasti javljajo, da so nemški vojni ujetniki v Port Louisu v Washingtonu 20. aprila uprizorili v ta namen posebno slavnost. Izjavili so, da je ta dan njihov praznik. Svečanost je dosegla svoj višek z razobešanjem zastave s kijukastim križem. V Berlinu pripominjajo k temu: Ta kratka vest, ki jo je razširil radio Boston, jasno označuje pravilno zadržanje nemških vojnih ujetnikov, ki vzbujajo v sovražnih krogih vedno novo začudenje. Zaman poizkusa angloameriška propaganda pri vojnih ujetnikih diskreditirati narodnosocialistično vlado ter jim predočijo »blagoslove«, ki ga nudijo demokracije. Vsi ti napori se izjalovjujejo ob nemožni zvestobi Führerju, s katerim so tudi nemški vojni ujetniki daleč od domovine tesno povezani.

× »Postelje so ostale prazne.« Angliški dnevnik »Daily Telegraph« je objavil daljše poročilo z nekega oporišča štirimotornih ameriških bombnikov v Angliji. Prvega dne, ko so letala napadla, tako pravi poročilo, so prišla vsa nazaj. Kasneje pa, ko je postal sovražnikov odpor močnejši, smo imeli izgube. Sicer so jih itak smatrali ko neobhodne, ko pa so narasle, so naredile globok vtis tudi zaradi tega, ker so imele vse nekaj skupnega: vsak bombnik je izgubil brez sledu s svojo posadko vred. Niti najmanj nismo vedeli, kaj se je zgodilo z njo. Vse je izgledalo zelo neprijetno in to tembolj, ker se je odigralo v času, ko so iz Amerike prihajale manjše skupine novih pilotov in novih posadk. Postelje v barakah so ostale prazne. Nekega dne se tudi poveljnikov namestnik ni vrnil. Kakor vsi ostali je bil odletel v sinje nebo, potem pa nismo nič več slišali o njem.

× »Sigurnost zadetkov« severnoameriških letalcev. Severnoameriškim letalcem ni uspel zgolj napad na nevtralno mesto Schaffhausen in malo prej na neko švedsko bolniško ladjo, temveč so sedaj, kakor piše »Daily Sketch«, pokazali svojo sigurnost v zadetkih tudi pri nekem »po pomoti izvedenem napadu z bombami« proti severnoameriškim četam med nekim invazijskim manevrom na angleškem otoku. Uspeh: 29 severnoameriških vojakov ubitih in 8 ranjenih... Nadalje so Angleži pred dnevi sestrelili neko severnoameriško prevoznico letalo. Naknadno se je ugotovilo, tako javlja »Daily Sketch«, da niso sestrelili samo enega, temveč da je angleško protiletalsko topništvo v Katanzji na Siciliji sestrelilo že več severnoameriških prevoznih letal. Na vprašanje, zakaj je severnoameriška javnost to izvedela iz zasebnega vira namesto iz uradnega poročila, je odgovoril severnoameriški vojni minister Stimson, da ne pritiče severnoameriškemu vojnemu vodstvu, da bi objavljalo operacije angleške vojske.

× Železniški topovi so posebno nevarno orožje, ker se odlikujejo z največjimi kalibri (izstrelki so večji od moža), streljajo najbolj daleč in so zelo gibčni, to se pravi: s posebnimi železniškimi vozovi, na katere so montirani, jih je mogoče hitro prepeljati z enega frontnega odseka na drugega. Operacijski kraj jim pripravijo gradbeni oddelki davno prej, nego dosepejo topovi do tja. Tudi artilerijske račune izvršijo že v naprej, kajti večinoma gre za obstreljevanje stalnih ciljev (posebno močnih utrdb itd.). Na ta način stopi takšen top v akcijo skoraj neposredno potem, ko je dospel na določeno mesto, da po izvrstitvi svoje naloge spet naglo izgine.

× Španska sodba o Nemčiji. Španski narodni svetnik Caballero je izjavil v predavanju o snovi »Evropa in komunizem«, da je Nemčija danes neprimerno močnejša ko ob pričetku te vojne. Letalski napadi so doveli do očitnega ojačanja moralnega zadržanja nemškega naroda. Strup komunizma pa je nasprotno posebno nevaren za narode, ki se — kakor Anglija — zibljejo v napušnem občutku varnosti.

× Upor grške voje mornarice v Aleksandriji je v angleški javnosti, ki je o tem dogodku izvedela šele sedaj po njegovi zadušitvi, izzval veliko presenečenje. Iz nekaterih glasov tiska dobivamo vtis, da je bojazen pred komunistično nevarnostjo, ki se je naskrat pojavila nekje, kjer niso pričakovali, tako velika, da se je resno smatrala doseganja naklonjenost, ki je podpirala komunistična stremjenja proti izseljeniški vladi v Egiptu. Diplomatski dopisnik »Manchester Evening News« je mnenja, da bodo nemiri grških mornaric sil ojačili odločenost grškega kralja, da se odmakne od kakor ne bo pokoril pritisku »narodne osvobodilne fronte«. Dopisnik poroča nadalje, da se s ključnimi uporniški skupinami v Grčiji, med katerimi je bilo marca sklenjeno premirje, še vedno vrše boji. V Kalru živeči Grki so po mnenju

Tako so si dedje predstavljali zlodja

Se naše babice po mestih in ženske sploh po deželi so trdno verjele v hudiča in njegovo hudobnost, naše pestunje in dekje po hišah pa so najrajši pripovedovale storije o satanu, coprnicah, škratih, prikaznih in duhovih pokojnikov. Vraž je bilo prav mnogo med našim ljudstvom, po gorskih zakotjih in samotnih vaseh pa teh vraž vsa prosveta, prihajajoča iz knjig in novin, iz šol in z lec, še doslej ni docela iztrebila.

Še v 17. stoletju so bili neverjetno vražasti celo najvišji inteligenti in tudi naš Valvasor, učen mož, je verjel storije, ki se jim danes smeje že vsak otrok. Ker je zapisal in popisal vse, kar je videl in slišal, nahajamo v njegovi »Časti vojvodine Kranjske« kajpak tudi poročila o hudiču, škratih, duhovih in podobnem.

Na primer pripoveduje: Pred leti sem šel sam z drugimi ponoči v gozd, kjer navadno love polhe. Tu smo slišali močno pokanje in tleskanje kakor pokajo vozniči z bičem. Ko so nato polhi pritekli v neverjetnih množinah, so kmetje okrog mene siekli suknje in sezuli škornje ter vse skupaj pometali od sebe. Zlezlo je noter toliko polhov, da so jih bili suknjiči in škornji čisto polni. Ko je bila polnša armada mimo, so v oblacila skrite polhe pobili in pobrali.

Vendar se to ne dogaja vsako noč, ampak le ob sobotah zvečer in o drugih svetih časih.

Ljudje pravijo, da vrag nima moči pregnati to živalco iz človekove obleke, če se skriva vanjo. Kadar je slišati tisto pokanje in še — žvižg — to se čisto zgodi —, je treba brž zbežati. Baje vrag vsakogar podere, kdor se mu ne umakne, ko zažvižga.

Drugi pripovedujejo, da se prikaže potem hudobni duh v strašni prikazni. To sem slišal od dveh kmetov, ki sta ga baje videla na svoje oči. Ko pa sem vprašal enega, kakšen je vrag, je dejal: »Hudo divji, kakor pol kozla«. Čez dolgo časa sem ga dal po drugem vprašati, kakšno

lista močno pod vplivom »narodne osvobodilne fronte«. Vendar to na kralja ne vpliva preveč močno. Po njegovem mnenju hoče osvobodilna fronta obvladati vlado, kralj pa si želi narodne vlade. Iz Kaira poročajo, da so po zadušitvi upora na nekem rušlicu in dveh korvetah grške voje mornarice prisilili tudi upornike, ki so bili na kopnem, da so se predali.

× Avstralijska se boji severnoameriške umetne voine. »Times« javlja iz Melbourne, da je avstralska vlada sprejela sklep, ki kaže, kakšna resna zaskrbljenost vlada v Avstraliji zaradi konkurence ameriške umetne voine. Na vladno priporočilo so posamezne avstralske države izvedle ukrepe v zaščito avstralske vojnene proizvodnje. Vsa dela iz naravne voine bodo morala imeti pri prodaji poseben znak, del iz umetne voine pa ne bodo smeli več prodajati kot »volnoc«.

× Knox pravi: 50% ameriške mladine ni »duševno zdrave«. »50% vojnobvezne mladine smo morali odkloniti.« je zapisal ameriški mornariški minister Knox v nekem članku v časopisu »Colliers«. Večinoma obvezniki niso bili »duševno zdravi, to se pravi, da so imeli tako močno duševne motnje, da so bili zaradi tega za vojaško službo nesposobni. Dnevnik »Daily Express« pravi, da je dejal Knox, da je to pretresljivo stanje zdravstvenega polčrja ameriške mladine hujše kot največji vojaški poraz. K temu pravijo v Berlinu: Taka sodba ameriškega mornariškega ministra nam jasno kaže duševne in moralne kakovosti onih letalskih gangsterjev, ki uničujejo evropske kulturne spomenike in more žene, otroke in starce.

× 130.000 Egipčanov je umrlo od lakote. Egipčovski minister za narodno zdravje je ugotovil, da je zaradi angleške zablombe živil umrlo od lakote 130.000 Egipčanov. Malarija je zahtevala še več žrtev. Poleg tega je zahtevala mnogo življenj tudi epidemija tifusa. Tega dejstva doslej iz strahu pred ljudskim uporom niso objavili. Angleška cenzura ne dovoljuje opoziciji, ki kritizira revizicije, da bi razširila svoje ugovore. Egipčovski minister za narodno zdravje je ugotovil, redil takojšnje ukrepe. Ministrski predsednik Nahas paša se je vrnil s potovanja po deželi precej potr in je tudi takoj napovedal vladne ukrepe, ki naj preprečijo lakoto in kužne bolezni.

× V kamnolomu prisiljen na sestradanje. Rumun Viktor Enescu, ki je pobegnul iz Storojineta pri Černovicah, je podal rumunskim oblastvom v Bukarešti protokolirano izjavo, v kateri opisuje, s kakšno silo so Sovjeti nastopili po zavzetju krajev okoli Černovic proti civilnemu prebivalstvu. Njega samega so z njegovo ženo Sovjeti naložili na tovorni avtomobil in še isti večer je bil s številnimi drugimi vaščani v neposredni bližini najspremednejših črt. Ponoči in brez razsvetljave so morali čistiti neko veliko minsko polje. Mine, ki so med delom neprestano eksplodirale, in brez-

postavo je imel. Temu je odgovoril: »Kar grozno: ko pol človeka«. Tako ne morem reči za trdno, ali je kmet res kaj videl ali se mu je sanjalo.

Tukaj je pripisal Erazem Francisc, zgodovinar in Valvasorjev pomočnik pri spisu »Castice«: Za trdno domnevam, da je kmet obakrat resnico govoril: gospodu glavnemu p.satelju je popisal prikazen v spodnjem delu telesa, ki je kozlu enak, drugemu udeležencu pa zgornje telo, ki se je zdelo človeku podobno. Če se namreč sestavita zgornji človek in zadnji del kozla, nastane gozdna prikazen: satir ali pan. V taki obliki so se nekoč prikazovale paganem kozonoge žene, pani, silvani, pa tudi dandanes jih v velikih gozdovih ugleda marsikdo, ki sam potuje. V taki obliki, kot kozlovski človek, se pojavlja brez dvoma tudi vražji poljšji pastir v kranjskem gozdu.

To je pa vendarle gotovo, pravi Valvasor, da vruga večkrat slišijo, ko goni polhe in pri tem tleska, ploska in močno žvižga. Veliko gospodskih oseb v deželi ni hotelo verjeti, dokler jim skušnja ni vzela dvomov. Po večini pravijo, da so od staršev slišali, da se je treba vruga, ki polhe goni, izogniti, če tretjič močno zapiska. Čudno pa je, da ima vsak star polh na enem ušesu zarezo. Pravijo, da jih tako zaznamuje njih pastir (hudič). Gotovo je, da se se ni našel zaznamovan mladič, ki še ni prišel z drevesa, čeprav bi bil že velik... Vrag baje le tiste zaznamuje, ki jih je kdaj gonil na pašo...

Tu čitamo torej pričevanje dveh kmetov in dveh zgodovinarjev o hudiču: vsi štirje so enako vražasti. Če se ne čudimo kmetom, neukim in bržčas nepismenim zaplankancem, pa vendar strmimo nad visokima izobražencema. Morda sta hudo mušna kmeta mestna škrca porečno potegnila! Vsekako je bila celo takratna veča smešna babjeverna.

obzirnno preganjanje sovjetskih vojakov so mu vili pogum, da je navzlic močnemu zastraženju pobegnul. Pri begu je bila njegova žena ustreljena. On sam pa je prišel le nekoliko kilometrov naprej in še isto noč so ga zajeli. Sovjeti so ga skupaj z drugimi ubeglimi Rumuni prepeljali v velik kamnolom in se sploh niso več zmenili za usodo teh svojih jetnikov. Mnogo jih je umrlo od izčrpanosti, drugi pa so bili že pri poizkusu, da bi zgolj pomolli svojo glavo iz lukenj kamnoloma, ustreljeni. Slučajno je prišel Viktor Enescu v stik z neko sovjetsko stražo, ki je simpatizirala z Rumuni in ta mu je pomagala ubežati. Tako mu je z največjimi težavami uspel beg. Rumun je posebno opozoril na sovraštvo, s katerim nastopajo sovjetski vojaki nasproti rumunskemu prebivalstvu v od njih zasadenih ozemljih.

× Angliški letalski dopisnik o moči nemškega letalstva. Predvidevanje vodilnih zavezniških vojaških krogov, da bi utegnili uničiti nemško letalstvo ter nato nemoteno vpati v Evropo, je ovrgel angleški letalski dopisnik Stara. Najboljši odgovor na takšno fantaziranje dajejo Nemci sami, piše dopisnik. Nemci nimajo samo odličnega protiletalskega topništva in prvovrstne vojske, temveč tudi vedno močnejše lovske jate. Sicer si zavezniki domišljajo, da kar po vrsti uničujejo s svojimi bombniškimi napadi nemška središča proizvodnje, in to predvsem letalske tovarne, vendar pa razpolagajo Nemci še vedno z lovskimi jatami, ki predstavljajo izredno veliko nevarnost za zavezniško letalstvo. Nič ne dokazuje trditve, ki so jo postavili uradni krogi, da je nemška proizvodnja lovcev padla zaradi letalskih napadov. Nasprotno pa se vidi, da še vedno narašča. Vse to dokazuje, da so Nemci že zdavnaj preselili svoje oborožitvene obrate pod zemljo ali pa na takšna mesta, ki jih obvladajo, če se približuje zavezniško letalstvo. Dopisnik končuje, da bo vsem govoricam o slabosti nemškega letalstva takoj storjen konec, čim se bo enkrat pričela angloameriška invazija.

× »Angleški prekomorski pomožni viri so izčrpani.« Angliški prehranjevalni minister Llewellyn priznava angleško slabost. »Praktično smo svoje prekomorske pomožne vire popolnoma izčrpali, vrhu tega na dnevno lahko gledamo, kako pred našimi očmi propada naša izvozna trgovina. Neša trgovska mornarica je mnogo manjša kakor prej in že dolgo ne posedujemo več največje trgovinske mornarice na svetu.« Te odkrite besede je — kakor poroča velik londonski dnevnik »Times« — izpregovoril angleški prehranjevalni minister polkovnik Llewellyn na zboru, ki ga je imel v Oxfordu. Llewellyn je nato dejal, da bo »Angleži e z največjimi napori lahko v bodoče dobila dovolj denarja, ki ga potrebuje za plačilo živil in industrijskih surovin.« »Dolgo časa ne bomo mogli več živeti na račun svojih prijateljev.« je zaključil minister svoj govor.

SMEŠNICE



TAKO PA ŽE

»Gospa Kleplja, čudno se mi zdi, da ste o razmerah v Prepirlnikovi obitelji tako dobro poučeni.«
»Kupila sem njihovo papigo.«

IZ OTROSKIH UST

Tonček se pelje na tramvaju a svojo mamico in krčevito drži v roki platnenega zajčka. Naproti njima sedi uboga žena v žalni obleki s svojim sinkom in baš pripoveduje sopotnikom, da je umrl njen mož.
»Tonček, zaključite mamica, »vidiš, ta fantek je izgubil ateka, napravi mu veselje in mu daj svojega zajčka!«

Sinko se globoko zamisli in nazadnje vpraša: »Mamica, ali ne bi mogel namesto zajčka darovati fantku našega ateka?«

PRAV
Žena pri obedu: »Škoda, dragi stric, da imamo danes tako skromno kosilo. Alko bi bil ti jutri v mesto prišel...«
Mož: »Imeli bomo divjačino s krompirjevimi ocvrtimi roglički, pecivo, sir, sadje, kavo...«
Stric: »Vesta kaj? Bom pa šele jutri popoldne odpotoval.«

REKLAMA
»Čudno, gospod Naboj gre vedno z dvema psoma na lov, nazaj pa samo z enim!«
»To je čisto preprosto. Ko se vrača z lova, da jazbečarja v nahrbtnik, da bi ljudje mislili, da je kaj ustrelil.«

V ZASTAVLJALNICI
Uslužbenec: »Kaj želite?«
Mož: »Spat bi šel rad.«
Uslužbenec: »Tu je vendar zastavljalnica in ne hotel.«
Mož: »Vem, vem, a svojo posteljo imam pri vas...«

TEGA PA ŽE NE MORE...

V trgovino je nekoč prišla jajčarica Spela ponujat 300 jajc, ali brez jajc.

Trгоvec: »Torej, plačani vam jih po dogovoru. Kje jih imate?«

Spela: »Doli ob cesti v košu sem jih pustila.«

Trгоvec: »Ali se ne bojte, da vam jih kdo ukrade?«

Spela: »Tega pa že ne more, saj imam vsa prešteta!«

DA SE NE POKVARI

Oče: »Janezek, kam si dal denar iz svojega hranilnika?«

Sinko: »Kupil sem zanj piškote in jih pojedel.«

Oče: »Janezek, Janezek, kaj sem te tako učil varčevati?«

Sinko: »Ravnal sem se po nauku našega učitelja, ki nam je rekel, da se pokvari vsako blago, ki predolgo časa leži...«

VSE JE ENOSTAVNO

A.: »Ali je mogoče, da Hudobivnik izhaja s svojo majhno plačo?«

B.: »To je hudo enostavno: on živi enostavno, oblači se enostavno in enostavno ničesar ne plača...«

ZARADI POMOTE

Sodnik: »Lepo od vas, gospa Hudobivnikova, da ste pozno ponoči pogumno prišli vdomica in ga obdržali. Samo malo preveč ste ga premikastili. Saj je ves lisast in še oko bi mu bili kmalu izbili.«

Hudobivnikova: »Seveda, seveda. Mislila sem pač, da je prikolovratil moj stari iz gostilne...«

NOVOPEČENI ADVOKAT

— Slišal sem, da je vaš sin odpril advokaturu. Ina kaj dosti klientov?

— Lahko si mislite, saj je v svoji čakalnici nabli tablico z napisom: Hodite desno!

NISTA SE RAZUMELA

— Dragi gospod, ali boste mogli s 1500 lirami vzdrževati mojo hčerko?

— Bom pač poskusil, če mi ne morete obljubiti več.

PRED SODISCEM

Sodnik: »Kaj očitajte svoji ženi?«
Mož: »Vse preveč je ognjevit.«

Sodnik: »Pa to je vendar dobra lastnost in ne more biti povod za ločitev zakona.«

Mož: »Da, ali ona je preveč ognjevit.«

GALANTNO

»Gospod doktor, kako vam ugaja moja nova kopalna obleka?«

»Milostiva, do sedaj sem mislil, da se znate zelo okusno oblačiti, od sedaj pa vem, da se znate tudi okusno slačiti!«

V VARIETEJU

— Zavidam tega tenorista!

— Ph, saj vendar zavija kakor kužek!

— Prav zato! Zavidam ga za pogum, s katerim si upa javno nastopati!

VOSILO

Neki vladar je prejel za rojstni dan različna darila. Med drugim je prejel tudi kuverto, v kateri je bila srečka državne razredne loterije. Srečki je bilo priloženo pismence z besedami:

»Vaše Veličanstvo! Želim vam, da bi doživeli čas, ko ta srečka zadene. To se pravi: želim vam nesmrtnost...«

PREVEČ SLIKOVITO

— Draga gospodična, verjamite mi, vi ste sonce mojega življenja. In če bi mi usoda ne namenila nič drugega, razen bliskov, grmenja in dežja — skupaj s vami bi kdajboval tudi najhujšim nevihtam.

— Že prav, toda povejte mi eno: ali je to priznanje ljubezni ali vremensko poročilo?

MED GOSPODIČNAMI

— Včeraj mi je neki mladenič padel z nogami!

— Nesrečnik! Nenadna slabost?

POKOJNINA

— Gospod, že petnajst let ljubim in čakam vašo hčer!

— No, in kaj bi zdaj radi?

— Vaše dovoljenje, da jo poročim!

— Ah, tako, prav za prav sem pričakoval, da boste zahtevali pokojnino!

Križanka št. 13

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. kažipot ladjam, 9. pošne tiskovine, 18. državna imovina, blagajna, 19. malič, 21. puščava v Aziji, 22. sukanec, 23. pesem, 25. gršid bog vojne, 27. patriarh, najstarejši, najčastitljivejši mož, 29. mož, 31. medmet, 32. hrast, 34. okrajšano moško ime; 36. menično poročstvo; 38. stan, čin, red, 40. mestače v Sremu, 42. reka v Italiji, 44. pokrajina v Zadnji Indiji, 46. eden izmed čutov, 48. košek z ročaji, 50. gospa, 52. ozek dolg kos blaga, 54. deček nesnage, 56. trščica, neznamna malenkost, 58. domača žival, 60. azijska država, 62. zabavišče, 63. medmet, 65. znamenit grški slikar, 67. značilne oblike, 69. pokrajina med Savo in Donavo, 71. nikalnica, 72. pramati človeštva, 74. pritek Labe, 76. jo bruha ognjenik, 78. debelejša kamenje, 80. zapitek, gostilniški račun, 82. ladijske kabine, 84. neresna, zabavna domisljica, 86. tvorijo društvo, 88. na tebe, 90. del noge, 92. neumne, 94. škoda, poškodba, 96. tu v narečju, 98. zver, 100. glej 59. vodoravno (množina), 102. gora na Kreti, 103. kvartaški izraz, 105. morska riba, 107. židovsko žensko ime (množina), 109. nevestino premoženje, 111. latinski veznik, 112. časovne enote, 114. barva igralnih kart, 116. turšid sodnik, 118. veznik, 120. tovoriti, trpeti, prestatjati, 121. država v Ameriki (fon.)

Navpično: 2. osebni zaimek, 3. doba, razdobje, 4. teža ovoja, 5. žensko ime, 6. nikalna oblika pomožnega glagola, 7. mednarodni jezik, 8. planinska postojanka, 10. v krogu, 11. severni jelen, 12. gora na Koroškem, 13. trdovratno odporen, 14. veznik, 15. kovina, 16. vseučiliško mesto na Angleškem, 17. se pripravljati na akademski poklic, 20. glej 78. vodoravno, 24. enote papirja, 26. zbirajo čebele, 28. nemški filozof, 30. gorovje ob izlivu Marice, 33. deli telesa, 35. prav tak, 37. hišni bogovi starih Rimljanov, 39. krojaška potrebščina, 41. del zajtrka, 43. zavitek, 45. planet, premičnica, 47. Janez po francosko, 49. deli živalskega telesa, 51. hiralnica, zavetišče, 53. sladkovodna riba, 55. obravnati, stopati, 57. označuje prelom ali protrganje, 59. velemestni zločinec, 61. mesto na Irmskem polotoku, 64. domača žival, 66. moško ime, 68. moško ime, 70. tišina, mlr, 73. drag kamen, 75. določene barve, 77. vazalu lastno premoženje, 79. prislov časa, 81. gora v severni Grčiji, 83. grški bog ljubezni, 85. mesto

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
17		18						19		20		21				22	
23	24		25			26		27		28		29		30		31	
32		33		34			35		36			37		38		39	
40			41		42			43		44		45		46		47	
48				49		50			51		52		53		54		55
		56			57		58			59		60		61		62	
63	64		65			66		67		68		69		70		71	
72		73		74			75		76		77		78		79		
80			81		82			83		84		85		86		87	
	88			89		90			91		92		93		94		
95		96			97		98		99		100		101		102		
103	104		105			106		107			108		109		110		111
112		113		114			115		116		117		118		119		
120											121						

v Rumuniji, 87. upi, hrapenenja, 89. nauk o pravem življenju, 91. umetno izdelana tla, 93. mesto, ki so ga na naših tleh uničili Huni, 95. život, truplo, 97. velemestni zločinec, 99. dolga noga, 101. hlapljiva, v zdravilstvu uporabljana tekočina, 104. gorovje v Retijskih Alpah, 106. predplačilo, 108. okrajšano moško ime, 110. veznik, 113. enaka samoglasnika, 115. v kotlu, 117. v listu, 119. Luthrov nasprotnik (fon.).

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 17

Vodoravno: 1. parobek, 7. polenta, 13. epoha, 14. obara, 15. žival, 17. kapar, 19. umeten, 21. zaostor, 25. karati, 26. Nen, 27. Čapek, 28. Nšaj,

29. kal, 31. Tobija, 35. idol, 38. nesa, 39. lpe, 41. lovec, 42. DK, 43. Janez, 44. omet, 45. krep, 47. note, 48. Svarog, 50. pol, 53. Hansa, 54. Lpik, 56. nek, 59. oviran, 61. srečen, 62. košato, 64. tovor, 67. milar, 68. Avala, 70. anali, 72. pariran, 73. borovec.

Navpično: 1. Požun, 2. reven, 3. opat, 4. boleč, 5. eh, 6. kad, 7. pot, 8. ob, 9. lakaj, 10. erar, 11. napak, 12. april, 16. ime, 18. ata, 20. napovedan, 21. zet, 22. Akon, 23. olje, 24. Ria, 25. Kalinovič, 30. silos, 32. bedra, 33. isker, 34. jezen, 36. dom, 37. let, 39. lan, 40. pet, 45. kvar, 46. pole, 48. ssa, 49. gin, 50. potop, 51. evo, 52. livar, 53. Harar, 55. komar, 56. naliv, 57. eta, 58. korec, 60. rovi, 63. šilo, 65. ban, 66. Rab, 69. la, 71. no.